

EEN BEWOGEN VRIJDAG OP DE BREESTRAAT

SANI VAN BUSSUM
EEN BEWOGEN VRIJDAG
OP DE BREESTRAAT

**EEN BEWOGEN VRIJDAG OP
DE BREESTRAAAT**

SANI VAN BUSSUM

EEN
BEWOGEN VRIJDAG
OP DE BREESTRAAT

EEN VERTELLING UIT DE TWEEDE
HELFTE DER 19DE EEUW

N.V. EM. QUERIDO'S
UITGEVERS-M^{ij} - AMSTERDAM
MCMXXX

Eindelijk had het dan ingezet met juffrouw Davids. Lang had het geduurd. Op een avond had men er Costa Gomez zien binnengaan. Nou, en als Costa Gomez zoo ergens binnengaat, dan weet men wel wat er aan 't handje is

„Nou dokter?“ had een oude vrouw hem gevraagd, toen hij weer buiten kwam, „krijgen we gauw een brizze-miele?“¹⁾

„Wat?“ had Costa Gomez gesnauwd.
„Och.... Schtosz!“²⁾

En toen had het nog veertien dagen geduurd, eer juffrouw Davids begonnen was.

Maar toen wàs ze dan ook begonnen. Och weih, wat een getob.... Martelen was het, dagen en dagen lang.... Er kwam geen schot in....

In 't eerst had men erom gelachen.... „U zal zien,“ riep de groenteman, toen me-

¹⁾ Besnijdenis. ²⁾ Onzin!

neer Davids, na een nacht van tobben, 'smorgens de luiken van zijn winkel opendeed, „u zal zien, 't is een dochter! Dat weet men toch? De vrouwlui hebben den tijd, die moeten zich eerst mooi maken vóór ze kommen!”

Maar toen men Costa Gomez in en uit zag gaan of 't daar een duiventil was, en het arme vrouwtje nebbisj¹⁾ niet opschoot, toen verging den menschen de lust tot lachen.

Soms ontstonden er oploopjes voor het huis.... Het geval werd lang en breed besproken.... En op 't laatst wist een ieder het in de straat: juffrouw Davids, uit de goud- en zilverwinkel, lag in arbeid.... Dat zal niet gedacht worden! En het werd Woensdag, en het werd Donderdag....

„De nacht zal raad brengen,” zeiden de menschen hoopvol tot elkaar.... En menigeen vlocht in zijn nachtgebed ten-

¹⁾ Woord, dat medelijden uitdrukt.

minste de gedàchte aan juffrouw Davids in.... Want de woorden mag men niet veranderen; dat zijn heilige woorden, in een heilige taal. Maar daarom kan men den naam van Onzen Lieven Heer toch wel met zulk een warmte en dringendheid uitspreken, dat Hij begripen moet wat er in iemand omgaat...!

Op Vrijdagmorgen, heel in de vroege, dan worden de stalletjes opgezet. De moedertjes, de koopvrouwtjes, die vandaag een goeden dag willen maken, zien er netjes uit, in een schoon wit jak. Tegen de morgenkou hebben zij een omslagdoek om, en als zij even tijd hebben, warmen zij haar handen aan den heeten koffieketel, die boven de test met vuur staat te pruttelen.

Maar er is veel te doen. De planken moeten op kisten worden uitgelegd, alle mandjes van schoone kranten voorzien, de vruchten mooi opgestapeld, dat

de rooie sterappelen en de gele citroeen, de bellefleuren en de reinedooren, de bezilverde mandarijnen en de sinaasappelen die je ângeuren dat je hart ervan opengaat, de donkere kokelikootjes en de mooie lichte kraakamandelen, en de ruige cocosnoten en de doosjes blanke dadels, de zoete pruimedanten en de mangelen-met-rozijnen en de matjesvijgen en de fleurvijgen en de doffe kastanjes en de verschgebrande kerçausche-mangelen en de meloenen, de netmeloenen en de kanteloupen en de water- en de suikermeloenen, de groote, sappige peren ook, de „bondelewie”¹⁾ en de bergamotten en de vijgeperen en de kalebas- en de kruideniers- en de dirkies- en de diamant- en de maagdeperen en de jutteperen-als-wijn, kleurig-mooi uitkomen tegen de weelderige trossen der druiven en de zachte blozing der perziken.

¹⁾ Bonne Louise.

Om God te loven: zoo een uitstalling!
Dat is een kunstwerk! Daar moeten de
voorbijgangers voor blijven stilstaan,
dat d'r boodschappentasschen vanzelf
openspringen aan d'r hand en het water
in d'r lui mond en het geld uit d'r beurs
komt.... Dan wordt er zoowat verkocht
en heeft men een gezegenden Vrijdag,
met genoeg geld aan 't eind om er goed
Sjabbes van te kunnen maken....!

Ook de mannen hadden het druk! Zij
sloegen zich de armen over elkaar om
de ochtendkou te verdrijven en stapel-
den de sinaasappelen hoog op de kar-
ren, die vanavond leeg moesten zijn,
wilde men een paar centen hebben om
soep te kunnen koken.

De haringman wilde met een versche-
slepen mes voorzichtig de vette zilveren
haringen en sneed ze met alle liefde van
zijn zorgende hand in nette gelijke
mootjes, waar hij de dunne schijfjes ui

appetijtelijk overheen spreidde.

De zuurman-die-door-de-stad-gaat, legde de porseleinen deksels over de schoone witte potten, waarin pekelaugurken, augurken-in-'t-zuur, uitjes, komkommers, krijn¹⁾ en gezouten lemoenen lagen te wachten op het oogenblik, dat het speurend oog der zaakkundige huismoeders ze zou uitverkiezen om de tongen harer huisgenooten te streelen en te prikkelen, bij de consumptie van het als-boter-zoo-weeke, smeui-ge soepvleesch.

De zuurman echter die-in-de-straat-blijft, kookte tijdig zijn eieren, opdat het vroege volk, dat naar z'n werk ging, er reeds eentje zou kunnen pikken om het te pellen en in het zout te doopen en met groote, gulzig-genietende happen te verslinden. Hij zette zijn schoteltjes met krootje²⁾ klaar, étaleerde zijn stukken biet, sneed zijn mooten komkommer

¹⁾ Mierikwortel. ²⁾ Roode kool in 't zuur.

en zijn plakken lever, en porde met de ijzeren vork in de augurken rond, opdat de grootste boven zouden komen drijven.

De groenteman op zijn beurt....

Maar allen, wie ze ook waren en wat ze ook deden, waren onder den indruk van het geval, en informeerden, en toonden zich bezorgd over de gebeurtenis, die in de straat bezig was plaats te hebben....

Want wat men gehoopt had, was niet geschied.... Aan juffrouw Davids was in dezen nacht nog geen zoon, geen kind geboren en men moest den Vrijdag met een zwaar hart ingaan, den dag waarop men zijn blijmoedigheid, zijn goed humeur, zijn vertrouwen zoo noodig had....

„Het is in Gods hand,” zei Soortje, de groentevrouw, berustend, toen zij het geval met de anderen besproken had.

Maar Matje, het oude wijfje dat met

zoute zalm staat en de dunne plakken net zoolang uitsnijdt tot haar vingers zelf haast pekel zijn geworden, Matje was niet content. Ze had het niet op die moderne „churgijns”.

„Vraag waarom ze Simche, de vroedvrouw, niet hebben genomen....! As vroeger de kinderen maar geboren binnen geworden, toeë ze géén churgijns hebben gehad.... noh....!”

„'n Churgijn is 'n òmgijn!”¹⁾ zei jonge Joop van de notenkar, die geestig wou zijn, terwijl hij met zijn zwart-gerande nagels door zijn koopwaar rondrobelde.

Maar de man die de jassen verft — den heelen dag staat hij voor zijn tafeltje het paarszwarte, heete, dampende verf-sop eroverheen te strijken, dat de menschen op Sjabbes weer netjes kunnen zijn — de man die de jassen verft, heeft

¹⁾ Eigenlijk on-gijn, de tegenstelling van 'n gijn, iets aardigs.

zelf den chirurgijn bij zijn vrouw gehad, toen ze daar zoo naar lag. Hij wil van Costa Gomez geen kwaad hooren. „Hoor ereis eventjes!” roept hij, „zeggen jullie van Costa Gomez geen kwaad. Wat willen jullie van die man? Die man kan het niet helpen! Laat die man met rust, die doet z'n best! Geloof me, op mijn nesjomme,¹⁾ als er nog wat goeds aan te doen is, zal Costa Gomez het doen!”

En eigenlijk weten ze dat allemaal wel. Neen, aan den chirurgijn kan het niet liggen. 't Is maar geen pracht-dokter, die Costa Gomez, die eigenlijk een veel langeren naam heeft — een van die mooie Portugeesche namen, die ze daar uit dat verre land hebben meegebracht —, maar die door het volk alleen bij de vertrouwelijke verkorting daarvan wordt gekend. 'n Fijne man, hoor! 'n Geleerdheid, dat er in dien kop zit....!

¹⁾ Ziel.

Natuurlijk, de menschen zeggen altijd wat. Van Costa Gomez heet het, dat hij het met de kleine akkevietjes bij de buspatiënten zoo nauw niet neemt. Hij wil niet bij ze naar boven, drie trappen hoog.... Hij laat den patiënt uit het raam kijken. „Hoest ereissies?” roept hij. „Steek je tong ereis uit?... Zelfde drankie doorgaan!” En weg is hij....

Nou ja, maar de menschen zeggen zoo-veel! 'n Prachtdokter is het toch! Roep hem maar eens voor een ernstig geval, dan is er geen beter, geen bekwamer of zorgzamer....

Zoodat, aan Costa Gomez kun je 't wel overlaten. Wat die niet kan, kan niemand. Ze is nebbisj in goeie handen.... Dat is nòg 'n troost.

.... En daar schuifelt de Polk met de hawdoloh-kaarsen ¹⁾ in zijn lange kaf-

¹⁾ Gekleurde, gevlochten kaarsen, die voor de beëindigsceremoniën van den Sabbath worden gebruikt.

tan, die zich met niemand bemoeit en altijd 'n beetje 'n vreemde blijft, al voorbij.... Dat herinnert hen aan den handel....

Ja, de dag-van-verkoop moet evengoed aangevangen worden, al gebeurt er wat er gebeurt.... De Vrijdag is een zaken-dag. Wie dān niet verkoopt, verkoopt nooit.

En de karren beginnen, hortend en stootend en ratelend over de keien, of ze niet weg willen, hun moeizamen loop. Het zingen der venters verheft zich als een weemoedig koor....

De werkvrouwen uit de Goudsbloemdwars- of de „Louwelier“-straat, die vandaag de huizen een goede beurt zullen geven, komen, met de handen onder den omslagdoek, het zwarte wollen mutsje met bolletjesfranje op het hoofd, het heldere witte schort netjes boven het bonte werkschort gestrikt, en een druppel aan den neus, aangesloft. Som-

migen loopen al, druk in de weer, met een emmer om voor twee centen heet water te halen, of met een ketel waar de water-en-vuurvrouw vierduiten koffie, 'n cent melk en 'n halfie water in zal doen, terwijl ze in het meegebrachte testje voor 'n cent vuur deponeert; 'n mooie, aangegloeide doovekool, die gespleten, zoowel voor de koffie als voor de stoof zal dienen.

'n Werk-rage koortst er rond.... De zaken beginnen. De kinderen kleppen naar school. De straat gaat leven....

Plotseling komt van den Zandstraat-toren een regen klanken neergegudst, als een worp rinkelende zilverlingen, gestrooid uit de hand van een reus.... Zij zwieren en wervelen over de straat en tinkelen en klinken door elkaar, als een treurig en onsamenvangend muziek in mineur.... Zwart bijna is de punt van den donkeren toren in de looden, grauwe, opkussenende wolken.... De sluis,

waar al de menschenvoeten over sliffen, ziet glibberig van het vocht. Boven de straat licht het en donkert het en grijst het en wit het en blauwt het, en jaagt het van onrustige wolken.... In het wisselend licht van den weifelenden dag buigen de hooge huizen zich dicht naar elkander en bewaren een intiemen schemer tusschen hun oude, overhellende gevelwanden.... Daar beneden is het leven in vollen gang, het loopt er en krijscht en rumoert en het schuifelt en stroomt.... Maar geen man of geen vrouw met een hart in de borst, die niet even, alvorens de buurt te verlaten, de zacht-rinkelende deur van den goudsmidswinkel opent en, het hoofd naar binnen gestoken, vol mededoogen vraagt: „Nou, meneer Davids, hoe is 't er nou mee....? Houdt u maar moed, hoor, God zal já helpen....!”

Alles goed en best, maar er komt geen schot in....

Mijnheer Davids heft het moeder, zorgenvolle hoofd op en blikte gedachteloos naar de lucht....

Hij is nog jong, die mijnheer Davids.... Het bleeke gezicht komt treurig uit tusschen de zwarte bakkebaarden; de donkere, schrandere oogen kijken als omfloerst, zijn lok — die lieve lok, die later zoo grijs, neen, zoo mooi peper-en-zout zou worden — hangt somber over zijn voorhoofd neer.

.... Mijnheer Davids is niet blij, allesbehalve.... Wat een dag zal dat vandaag worden! Nooit heeft hij geweten, dat het huwelijk zulke verschrikkingen kon brengen....!

Zuchtend, gebukt onder zijn bange gedachten, gaat hij naar binnen.

Het huis leeft al, zijn voorzichtige, schuifelende, fluisterende leven van zorg-om-een-zieke....

's Morgens vroeg is Clara gekomen, de zuster van de barende. Om zes uur stond ze voor het huis, met haar hengselmand met de breikous er in aan den arm. Ja, en ik kan je verzekeren: als Clara, een moeder van vier kinderen en helder als de brand op haar huishouding, 's morgens vroeg van haar gezin vandaan loopt, en op een Vrijdag nog wel, dan is er iets ernstigs aan de hand. Dan verwacht zij vandaag het kind, kort en goed! En als vrouw van ondervinding kan zij het weten.

„Wilt u een kop thee, juffrouw Klaartje?” vraagt op klagerigen toon Zwaantje, het dienstmeisje.

Clara is gaan zitten, breed-uit, en haalt de breikous voor den dag. Zij is geen vrouw van veel woorden....

„O God, Clare, waarom ga je dan breien?” vraagt de zieke met een huilerige stem....

„Waarom zal ik niet breien?” zegt Cla-

ra verbaasd. „Gekheid, men moet toch wàt doen?”

„Denk je dan dat het zóó lang zal duren?” klaagt het vrouwtje verschrikt....

„Lang.... lang.... weet ik veel! Waarom zal het lang duren? Maar als vrouw-van-een-huishouding gaat men toch niet met de handen over elkaar zitten! Kijk maar eens, dat zijn de nieuwe kousjes voor Bennie: ik brei ze met een blokje, drie recht, drie naadjes, drie toeren en dan omspringen....”

Maar het arme bedlegerige Duifje kan het breiwerk niet zien! Ze haat op dat oogenblik de klepperende pennen....! Hoe kan men zoo rustig erbij gaan zitten, terwijl zij....

Ja, en veel eerder dan zuster Clara is de moeder van de barende er al geweest. Want die was er al den vorigen dag, en is 's nachts gebleven. Ze heeft 'n beetje geslapen — ja, hoe slaapt men

dan? — op de canapé. Ze is telkens verschrikt overeind gekomen, heeft haar trijpen toffels over haar witte kousen gedaan en is in haar onderrok en paars nachtjak naar het bed van haar dochter geloopt.... „Nou, wat er is dan, mijn arme kind, kan je dan niet stil zijn? ... Kom, bedaar maar.... moet je dan zo lijken, ach God....”

„Gaat u nou maar naar bed,” hebben de omstanders gezegd, „gaat u nou maar liggen, moeder, u helpt 'r toch niet en u scheurt je maar af....”

En ze heeft 'n beetje gehuild en is toen weer gaan slapen, op haar canapé....

Nog nooit is haar zooiets over het arme, verbijsterde hoofd gegaan.... Ze heeft toch zelf óók tien kinderen ter wereld gebracht, haar oudste dochters hebben kinderen gekregen zonder dat een haan er naar kraaide, maar dit....! Dat eerste kind van Duifje zal haar heugen!

Het eerste kind?.... Wat houdt ze al ver!

Als het maar ooit zoo ver komt! God weet, wat hun dien dag nog boven het hoofd hangt....

En angstig, dat ze misschien Onzen Lieven Heer verzocht heeft met haar voorbarige gedachten, begint ze gauw haar ochtendgebed op te zeggen. Ze is nebbisj nog nuchter....

Maar nog veel eerder dan de moeder van de barende was de baker, juffrouw Coronel, er. Want die was er al drie dagen.

Nu is juffrouw Coronel een beste baker, een puike baker. De heele familie heeft zij gebakerd. Geen jongen of geen meisje is er geboren, of zij heeft de beschuit-met-muisjes — gladde of ruwe, al naar het pas gaf — klaar gemaakt en de fooien in de wacht gesleept. Geen juffrouw Raatje, noch juffrouw Fietje, geen juffrouw Duifie-zelf, geen Klaartje of Jolie of Hijman — en al zijn ze nou

nòg zoo groot en eigenwijs — of zij heeft ze voor het eerst de billetjes gewasschen en de kruintjes ingesmeerd met zoete olie. Hoe het haar nog heugt van Bekkie, de hekkensluiter, dat die is gekomen toen niemand meer wat verwachtte, omdat de juffrouw al veel te oud was!

Dus, zooals ik zeg, een beste baker is juffrouw Coronel, maar dan moet er ook wat te bakeren vallen! Zooals nu is het al te mal. Juffrouw Coronel — die in de wandeling tante Rifke heet — is in haar hart verontwaardigd. Drie dagen, — hoe laat men iemand drie dagen voor niets komen? Meent men dan dat zij geen huishouding heeft? Moet zij niet op Donderdag de ramen lappen van haar bovenhuisje, en den grond dweilen, en had zij niet linzensoep moeten koken met meelballetjes erin, waar haar kind zoo van houdt? Denkt men dat een arme weduwwrouw niets an-

ders te doen heeft dan met de handjes over elkaar te gaan zitten?

En die mijnheer Davids, die van toeten noch blazen weet.... „Juffrouw Coronel, u gaat toch niet weg....?” Anders hoor je niet. Of zij niet zal weten wanneer zij even weg kan gaan, om naar haar huishouding te kijken!

En denk maar niet dat-ie „tante Rifke” zal zeggen, zoo’n buitenpoep, zoo’n aangewaaide boerenpummel uit de provincie.... Waarom is juffrouw Duifje ook niet met een Amsterdamschen jongen getrouwd, dien men kent, waar men een beetje eigen mee is... Er waren er toch genoeg geweest, voor iemand die twee broers in de Liedertafel heeft....! Maar die....? Wat doet zoo’n vreemde snoeshaan in de familie, in háár familie, waar zij recht op heeft?

Maar het allereerste is de grootmoeder

van de barende er geweest. Want die was er al een heele week.

Een week geleden is zij gekomen en heeft gezegd: „Ziezoo, hier ben ik, en nou ga ik niet weg voordat alles afgelopen is.” En zij heeft het heft van de huishouding in handen genomen, en van dat oogenblik af is zij het, die verordineert wat er gegeten zal worden, wat het dienstmeisje éérst en wat zij dan moet doen, hoe sterk de koffie mag zijn en wanneer er thee gezet zal worden, en die naziet of er geen zenen in het vleesch van dat mamser¹⁾ van een slager zijn, en die net zoo lang pingelt met den vischboer tot hem het bloed tot karnemelk wordt en hij de visschen verontwaardigd weer in de mand smijt...., om hem dan verschrikt bij den arm te grijpen en te vragen, alsjeblieft geen leven te maken, want er is een zieke in

¹⁾ Die ellendeling.

huis en zij zal alles betalen wat hij verlangt....!

Met hooge kleurtjes op de oude, gerimpelde wangetjes gaat zij rond, klein vrouwtje onder haar mutsje met linten, maar zij heeft het gezag van een stammoeder, en zelfs juffrouw Coronel waagt het niet, tegen haar op te staan....

Met al die wijven om zich heen durft mijnheer Davids nauwelijks naar binnen te gaan, om te zien hoe 't met zijn eigen vrouw is, zijn Duifje, waar hij dan toch maar mee getrouwd is, en niet 'n ander!

Het is zoo vreemd, hij heeft het al aldoor gehad, van 't begin van zijn huwelijk af, neen, van lang daarvoor....! Het lijkt wel of hij de vreemde blijft in de familie, of hij nauwelijks geduld wordt, of zijn vrouw eigenlijk maar half zijn vrouw is....

En waarom? Is hij soms niet een flinke,

schrandere, ondernemende jongeman, waar die stomme stadslui met hun verstoppt gemauch ¹⁾) niet bij halen kunnen? Is er zóóveel op hem te zeggen? Verstaat hij zijn vak niet? Doet hij niet zijn best?

Droevige gedachten wellen bij mijnheer Davids op.... Hij voelt zich een vreemde in eigen huis.... Zijn Duifje, zijn vrouw, die hij nog nauwelijks goed kende, wat is die nu ver van hem af....! Wat is het leven zwaar....! Wat kan hij verlangen om al die vreemden weer uit het huis te weten, om eens even te kunnen uithuilen, met het hoofd op een trouwe knie.... aan een trouwen schoot....

Eigenlijk verlangt hij nu, juist nù, naar die vrouw, die daar zoo ziek ligt.... Nu heeft hij behoefte aan haar, om hem te troosten in het leed dat hij juist lijdt om háár....

Want zóó zijn mannen, en zóó is de

¹⁾ Verstoppte hersens.

liefde van mannen: hun verlangen is om te ontvangen.... Zij hunkeren ook naar de moeder in ons, naar de zachte, begrijpende liefde die zij behoeven in hun nood en zij zouden nog naar ons verlangen op den dag dat wij heengegaan zijn, als het huis zoo leeg en vreemd en onverzorgd is om hen heen, en zij met dat groote verdriet in hun borst rondloopen, — zij zouden ons voor een oogenblik terug willen hebben om in onze armen troost te vinden voor het leed dat zij lijden om ons gemis.... Zoo hulpeloos en onlogisch en bedroefd en arm zijn mannen.... omdat het eigenlijk toch altijd kinderen blijven....

En zoo rijk zijn vrouwen, dat zij in haar liefde de weelde van het geven mogen kennen, wellend uit de rijke bronnen van haar moederschap....

En mijnheer Davids, ach.... hij voelt zich eenzaam, en in die eenzaamheid, die in het drukke huis om hem heen is,

in die periode van gedwongen rust, nu het leven stukt en niet verder wil, ziet hij voor een wijle terug, naar wat achter hem ligt....

En nu.... nu heeft hij een gevoel, dat zij tweeën langs elkander heen geleefd hebben, elkander niet gevonden hebben, in dien tijd toen het toch had gekund.... Of hij iets verzuimd heeft....

Wat is het dan toch allemaal geweest, dat hen heeft beziggehouden, dat hen heeft opgehouden, opgejaagd en verschrikt....? Waarmee is het leven dan voorbijgegaan?

De bruiloft.... de zaak die hij heeft opgericht.... de meubels, de voorraad, het huis.... alles wat er zijn moest, de verplichte feesten....

De dag zelve.... Het mooie, piqué brui-
gomsoverhemd, dat zijn meisje voor
hem geborduurd had....

's Morgens hadden zij moeten vasten,
want dat weet men: voor beiden is 't
een heilige dag en rebbe Jokof had het
ook gezegd, met zijn mooie „Christen”,
rollende r's, die duidelijk uitwezen dat
hij geen Amsterdammer was.

„Brruid en brruidegom: deez' dag is
voor u beiden Joum Kieppoerr!”¹⁾

Ja, voor mijnheer Davids was dat geen
bezwaar geweest. Die had het gemoed
zoo vol gehad, die was te bewogen ge-
weest om ook maar aan eten te kunnen
denken....! Wat hem niet allemaal door
't hoofd gegaan was....! Zijn leven tot
nu toe.... zijn voornemens voor de toe-

¹⁾ Groote Verzoendag.

komst.... zijn broertje.... zijn arme gestorven moeder....

Maar Duifje had honger! Zij was een van die vrouwen, die weinig plegen te eten, maar die ook geen oogenblik wachten kunnen als zij door een plotse-lingen eetlust overvallen worden. Ze had daar gestaan, met de bloemkool in de hand — want daar lijkt zoo een bruidsboeket toch het meeste op — en een weggetrokken gezicht.... tot ze plotse-ling geschrokken was en bijna in een zenuwlach uitgebarsten door het in scherven brekende glaasje-van-mazzel-tof!¹⁾ Ze had zich goed gehouden, maar *zij* kon het niet helpen, *zij* had honger gehad!

Rebbe Jokof echter had zoo mooi gesproken; diezelfde rebbe Jokof, die in

¹⁾ Bij de plechtigheid wordt een glaasje ter aarde geworpen: zoo min als dit glas weer heel kan worden, zoo min kan het huwelijk verbroken worden. De omstanders roepen daarbij: mazzeltof, dat beteekent: veel geluk!

later jaren zoo kon ketteren tegen de jongelieden, die van God noch gebod meer wisten, op Sabbath over de Breestraat liepen met een sigaar in 't hoofd en verboden dingen aten. Hij verweet het hun in de synagoge: „Ze gaan naar Kras, en ze zitten bij Mast!” riep hij uit, terwijl zijn redenaarsstem oversloeg van echte smart, en hij wierp het hun voor de voeten, dat zij het geld van den Kaapschen tijd naar verkeerde plaatsen brachten, waar zij lichaam en ziel verdierven....

Arme, lieve rebbe Jokof, om wien alles ineenstortte....! Ja, en hij kon immers niet weten dat het maar een overgang was, dat nieuwe groei te wachten stond en zijn volk toch niet heelemaal verloren zou gaan.... En het was goed dat hij heenging, uit die wereld die van hem vervreemdde en van alles, wat hij zijn heele trouwe, toegewijde leven voor heilig had gehouden....

Maar hier, op deze bruiloft, was hij nog in zijn volle glorie; zijn wereld stònd nog en hij sprak zoo mooi als hij het alleen kon, en werkte op hun gevoel; en de vrouwen huilden, de mannen snoten hunne neuzen en het was maar goed, dat de muzikanten hunne violen begonnen te stemmen voor het menuet uit den Don Juan, dat van oudsher als het geijkte bruiloftsmenuet gold:

„Zerline, willst du mit mir tanzen?”

„Ach nein, ach nein, ich kann nicht
[tanzen.....!”

Toen bogen de heeren voor de dames, de wijde zijden rokken werden sierlijk, met de wit-gehandschoende handjes opgenomen en ieder danste, naar rang en stand en verwantschap, met de bruid en den bruidegom, terwijl de potten met sassefras en de reusachtige bruilofts-„plehwe”, de „boterbohle” en de

„gemberbohle”¹⁾) klaar stonden om de vermoeiden en dorstigen te laven en te verfrissen.

’n Mooie dag! Aan het kostelijk bruiloftsmaal had de wijn met mate, maar de welsprekendheid met stroomen gevloeid en aan ieder, dien het toekwam, was eer aangedaan. En toen de „avondbruiloften”,²⁾) met de rijtuigen gehaald, feestelijk de zaal binnenbloesemden, was er vroolijkheid en fleur en pret te over geweest, en alles toch even gepast en netjes.... Ja, ’n prachtige dag, waar ieder over tevreden was! En bruid en bruidegom had men gefotografeerd, tot een herinnering.

Netjes waren zij geweest. Hij in de fijne zwarte jas, de bakkebaarden gesoigneerd, de borst vooruit in het prachtige bruidegomsoverhemd, den duim waardig aan den ingang van het vest. Zij in haar

¹⁾) Sassefras is een drank, het andere is gebak.

²⁾) Zij, die alleen voor den avond genoodigd zijn.

groene tafzij, wijd, wijd de rok, met de bouillonétjes van lint, de witte manchetten om de polsen, het smalle witte plooiseltje uit het halsboordje, 't nieuwe gouden horloge aan, de twee donkere pijpekrullen langs het strenge, verbaasde, gespannen en toch zoo guitige gezichtje, en het geborduurde bruidszakdoekje in de hand.

En zoo, zoo volkomen in de rol, zijn zij den heelen dag gebleven. Zij hebben elkander plichtmatig gekust, en ook wel ontroerd, ja zeker.... En zij hebben de ringen gewisseld, en hij heeft haar het gebedenboek gegeven, en zij hebben alles gezegd en gedaan wat er van hen verwacht werd, maar aan een zekere verschrikte verbazing hebben zij toch niet kunnen ontkomen.... Die is met hen meegegaan en die gaat nog altijd met hen mee....

Zij zijn ook wel gelukkig geweest.... voorzoover de gelegenheid het toeliet....

.... Maar dadelijk is het leven op hen afgestormd, ieder heeft zijn handen vol gehad met een heel nieuwe taak, met het inleven in een geheel nieuwe wereld-van-plichten....

De zaak....! Hij was toch een goed vakman. Maar wat een moeilijk publiek om mee om te gaan, die vrouwen uit de steegjes, die je overrompelden met haar vrijpostigheid, haar woordenstroom en gebaren en vóór je 't wist met haar vurige nagels in je voorraad ringen en broches en oorbellen graaiden.... Drie, vier keer wilden ze haar sieraden gerepareerd hebben voor 't zelfde geld.... „Máákt u me dat eventjes weer, 't kost u toch niks, 't soldeer zit 'r nog an!"

En de kinderen moesten belletjes in de ooren hebben.... „Waar is uw vrouw dan, meneer Davids, dat ze m'n Mietje even helpt? Gekheid, ze moet op sjabbes d'r belletjes an hebben!"

En Duifje, die geen bloed kon zien,

moest met een stopnaald op een stukje kurk de gaatjes in de ooren van de kleine kindertjes prikken, — ja, dat hoort een goudsmidsvrouw nu eenmaal te doen....! Elken keer dat Duifje ermee klaar was, ging zij binnen een deuntje zitten huilen.... Ach, het leven had ook haar verschrikt....!

Ze was toch wel heel blij en heel gelukkig geweest, en heel trotsch ook...., alleen maar een beetje verschrikt....

Zij was heel blij dat zij ook ging trouwen, net als haar zusters. Zij zou een huis hebben en een dienstmeisje en zilveren lepels en vorken en een kast met linnengoed.... Geëerd zou zij zijn en machtig....

En een netten, degelijken jongen had men voor haar bestemd, waar niet zóoveel op aan te merken viel, en die heel goed voor haar was.... En 'n knappe jongen was 't ook, waarachtig, hij was wel 'n hoofd grooter dan zij en toen zij

voor 't eerst als getrouwde vrouw aan zijn arm naar sjoel¹⁾ ging, met het kapothoedje op en de prachtige sjaal om met de palmen en de zwarte strepen, die nog zoo lang — o, jaren en jaren! — in de kast heeft gelegen, toen was zij maar niet trotsch....!

En ze hield ook veel van hem, o heel veel, al moest ze soms nog lachen om z'n vreemde, on-Amsterdamsche spraak. Maar ze had nauwelijks tijd gehad om eraan te denken, want ineens was de huishouding monstergroot geworden, al haar plichten en de rol die zij te spelen had, en de heerschappij over het meisje, en de geldzorgen en wat er gegeten moest worden....

Zoo was het haar tenslotte „over de handen geloopen” en toen was dat andere erbij gekomen, dat de luiermant klaargemaakt moest worden, en alles had zij zelf willen doen, de hemdjes zelf

¹⁾ Naar de synagoge.

gepriegeld en de kantjes geborduurd.... En alles mocht gezien worden, haar boeltje, haar heele huis was netjes in orde toen 't eenmaal zoo ver was, en ook haar man had voor zijn deel gezorgd, er was geen cent schuld, en geld in huis voor wat er noodig mocht zijn.... Als twee kapiteins op verwijderde schepen, die in gelijken koers naar 't zelfde doel voeren, zoo waren zij.... Ze gaven elkander teekens uit de verte.... Eens zouden zij elkander vinden, die twee menschen.... Eens, als zij al veel leed en veel vreugde hadden doorgemaakt, op een avond misschien, onder 't licht van de lamp, als de kinderen sliepen, als de tijd hen 'n oogenblik vergat, dan zouden zij elkander zien, plotseling, en elkaar herkennen.... In een vreemde stilte zouden zij elkanders zielen vinden, in een diepe verbaasde ontroering, maar toch zoo blij en gerustgesteld, als iemand die eindelijk thuis is....

Dan zou het leven hen weer opnemen, maar voortaan zouden zij verbonden zijn door het beste dat de menschen bindt, iets heel innerlijks, een geheime goedheid, die je van elkaar weet, en die dat groote vertrouwen geeft....

En dan.... als zij langzamerhand meer tot elkander kwamen, en van hun geluk pas goed bewust werden...., dan zou ook de tijd gekomen zijn, dat zij weer aan de gedachte moesten wennen el-kander eens te zullen missen....

Op het oogenblik echter waren zij nog maar aan de verschrikte periode toe, en juist toen zij klaar waren geweest voor het nieuwe dat komen ging, voor de ontvangst van dat kindje, was inplaats van de blijdschap, die zij verwachtten, de verschrikking gekomen, een nieuwe verschrikking, het vreeselijke.... Ieder-een kreeg toch z'n kinderen, iedereen was geboren, en waarom moest het nu

juist bij hen zich zoo rampvol laten aanzien....?

Nooit hadden zij dit kunnen denken, en Duifje was opstandig en verslagen, en mijnheer Davids stond in zijn winkel en was bedroefd en begreep niet, waarom hij als een vreemde in zijn eigen huis moest zijn.... Hij keek naar buiten.... Hij had best 'n deuntje kunnen huilen.... Dof rumoerde de sombere straat hem aan....

Ha, maar wacht even: wie kwam daar de stoep op? Was dat niet Costa Gomez, hoed diep in de oogen, sigaar in den kop?

Met een tweeden man in huis voelde mijnheer Davids zijn moed groeien.... Nu zou hij toch....

Vlug wipte hij achter den dokter de ziekenkamer in....

Costa Gomez is als een wervelwind. Hij staat in een ziekenkamer voordat je 't

weet. Het is of de deuren voor hem uitwijken. En de menschen zijn als geëlectriseerd. Alle pijn is weg op het oogenblik dat hij komt....

De baker staat stram van spanning....

En toch.... neen, hij is zoo goed en zacht, diezelfde Costa Gomez; hij neemt je hand, hij neemt je pols en het is een weldaad.... Hij omgolft en omstreelt je met zijn mooien, warmen, vollen bari-ton en je bent tevreden, je bent vereerd en gelukkig, je ziet geloovig naar hem op en bent al je klachten vergeten.... Hoewel.... ja.... toch.... 't is waar.... je was ziek....

Costa Gomez heeft zich over het bed gebogen. Al de huisgenooten staan er om heen, gereed om te hooren wat de dokter zegt, wat de patiënt zegt, en om hun eigen duit in 't zakje te gooien, bijtijds, want als-ie straks weg is, is 't te laat.... Het is of zij voor de zieke moeten opkomen....

„En heelemaal geen pijn meer?” vraagt de dokter met zijn vleierende stem.

De barende heeft een leeg gezicht.

„Neen,” zegt ze met een glimlach, „heelemaal geen pijn....”

„Daar zal Gott zich erbarmen,” mompelt de oude grootmoeder voor zich heen. Want de zieke moet immers wel pijn hebben, wil er voortgang komen.... Maar mijnheer Davids heeft te klagen. Nou is z'n vrouw zoo goed, nou de dokter er is, maar vannacht....

„Je hebt anders aardig te keer gegaan, daar strakkies,” zegt hij.

„Zoo,” zegt Costa Gomez, „dat is goed, dat is heel goed.”

Mijnheer Davids kijkt hem verontwaardigd aan. Goed? Noemt die dokter dat goed? Zijn ze dan allemaal mesjogge hier? Wanneer zal zijn vrouw een kind krijgen? Waarvoor heeft men dan een dokter?

„Kan u d'r niks geven?” zegt hij, „dat

'r nou 's 'n end komt aan dat gemartel?"
De baker verbergt met moeite een glimlach. Wat 'n verschwartzter narr!¹⁾
Weet-ie veel van z'n gezond! Ja, men zal haar een bruispoeiertje geven, misschien helpt het!

„Nee, meneer Davids,” zegt Costa Gomez kalm, „daar kan ik 'r niks voor geven. Maar ik zal nog 's even onderzoeken.” Hij wenkt de omstanders weg en wendt zich tot de barende.

Ineens heeft deze een haat tegen den dokter gekregen. Onderzoeken! Laat hij van 'r afblijven....! Heeft ze nog niet genoeg te verduren?

Maar ze zegt niets, ze weet dat het toch niet helpt. Alleen haar oogen spreken, fonkelen van woede. Ze zou den dokter liefst in zijn vingers bijten....

„Is er ontsluiting, dokter?" vraagt zachtjes-zangerig de baker.

¹⁾ Dubbelovergehaalde gek.

„Ontsluiting is er.... maar wat helpt het....?”

En de chirurgijn is alweer klaar, hij gaat weg. „Over 'n paar uurtjes, dan kom ik nog wel eens terug. Misschien is er dan verandering....”

„Zou het nog lang duren, dokter?” vraagt de moeder bescheiden, terwijl zij samen door den winkel gaan.

„Lang.... wat weet men daarvan? Misschien vanavond, misschien morgen....”

Costa Gomez kijkt bezorgd, want hij weet het, voor zichzelf: het måg niet lang meer duren, de vrouw is uitgeput. Het is of de moeder het aan zijn oogen ziet. „En wat denkt u d'rvan, dokter, ze zal toch niet, Godbewaar....” Zij barst in tranen uit.

Tranen maken Costa Gomez altijd kriegel.

„Ja, hoort u 's eventjes, ik zit er ook niet in. Waarom moet men dadelijk het erg-

ste denken? Zoolang er leven is, is er hoop en ze is jong; een jong mensch verdraagt veel....”

Het is altijd moeilijk voor een dokter om zich van de vragende familieleden los te maken. Costa Gomez loopt snel naar de deur.

Maar daar wordt deze opengeworpen en iets dat hijgend de stoep is komen ophollen en den indruk maakt van zich nauwelijks den tijd te hebben gegund om behoorlijk in de kleeren te schieten, stormt naar binnen, plant zich voor hem neer, zoodat hij onmogelijk voorbij zou kunnen, en overstelpt hem met een aantal precies-op-den-man-af-gaande, zeer technische, zeer luid en zeer nadrukkelijk uitgesproken vragen omtrent het vruchtwater, de ligging, de nageboorte en wat er verder voor belangwekkends kan zijn in de materie, dat een jong, helder leekebrein, waarin

zich veel oppervlakkige kennis heeft verzameld, bezighoudt.

Het is Bourbacki.

De jongste dochter der familie van Dam was wel de hekkensluiter — gelijk jufvrouw Coronel het noemde — maar daarom nog niet de minst pientere van het stel. Zij was bij-de-hand geboren en zou bij-de-hand-sterven. Haar oogen schitterden van intelligentie, en daar zij zich in dat opzicht de meerdere voelde van de meesten in hare omgeving, vond zij er een zeker genoegen in, die meerderheid te gebruiken om hen allen te bestudeeren en te doorgronden en dan, door vragen op den man af, die geen ontwijken toelieten, hen als 't ware open te leggen om te zien of 't uitkwam.

Daarom, en om haar scherpe critiek, was Bekkie gevreesd, maar zij was toch ook geliefd en gezocht, want niet al-

leen dat zich aan haar scherp verstand een buitengewoon goed hart paarde, — men moest toch ook voor de nieuwtjes bij haar zijn!

„Bekkie, wat is er in de kille¹⁾ gebeurd? Vertel ereis, wat doet de regeering? Gaan ze de remplaçanten afschaffen?” Bekkie wist alles, zij was de wandelende krant. Door haar vlugge opmerkingsgave en groote belangstelling was zij op de hoogte van veel, dat aan die haastige handelsmensen en stoere werkers, geheel door hun arbeid in beslag genomen, ontging en dat hun tòch interesseerde.

Toen de Fransch-Duitsche oorlog was uitgebroken, werd Bekkie de vraagbaak voor allen. Geen bulletin, of zij wist de beteekenis ervan haarfijn uit te leggen, zij voorzag en becritiseerde de bewegingen der veldheeren en men had haar schertsend „generaal Bourbacki” ge-

¹⁾ Gemeente.

noemd, naam dien zij sedert had behouden.

Ja, ook toen bracht de oorlog rumor in casa bij allen wien het wereldnieuws interesseerde. Men greep naar de kranten en trok 's avonds naar de Kalverstraat om de bulletins te koopen, die verspreid werden.

Op een avond kwam een man, een pak bulletins op zijn arm, extatisch de straat binnenhollen, roepende: „Nou is het blaadje omgekeerd! Koopt, burgers, koopt en leest het nieuws van den Fransch-Duitschen oorlog; nou is het blaadje omgekeerd!”

En ze kochten! Bij bosjes namen ze hem de blaadjes af, de stoffels, en bleven met open mond staan lezen....!

Maar midden in de straat stiet hij op Bourbacki, die met haar zusters en broërs een „Kalfje” maakte.

„Ai!” riep ze met haar schelle, hooge stem, die dadelijk de aandacht trok,

„natuurlijk is het blaadje omgekeerd, gijnponem,¹⁾ je houdt het ondersteboven, het is hetzelfde blaadje van gisteravond!”

De man was op haar afgekomen alsof hij haar wilde vermoorden, en zij had zich met haar broers in een zijsteegje moeten redden. Maar met den verkoop was het dien avond voor hem gedaan. De mop ging rond, de burgers lachten en schaamden zich.

Ja, zoo was Bourbacki.

Maar één ding was er, waar Bourbacki geen hoogte van kon krijgen. Eén terrein bestond er, dat voor haar gesloten bleef en waarop haar brandende nieuwsgierigheid — neen, haar eerlijke, gezonde, gerechtvaardigde weetverlangen zich tevergeefs richtte. Had Bekkie in een anderen tijd geleefd, zeker zou zij gestudeerd hebben en ongetwijfeld een sieraad der wetenschap, zoo niet

¹⁾ Grappenmaker.

der politiek geworden zijn. Maar Bekkie leefde in een tijd, waarin een vrouw met haar helderen, schranderen kop eigenlijk geen raad wist en den blik niet verder richten mocht dan op het kleine wereldje om haar heen, met zijn gebeurtenisjes, zijn smarten en vreugdetjes, zijn roddelpartijtjes en.... zijn raadselachtige, ontzagwekkende feiten! De geboorte....! Wat daarvan het raadselachtige geheim was, dat hield Bekkie's levendigen, bewegelijken geest bezig, zooals het dien van zoovelen heeft beziggehouden, van het begin der menschheid af....!

En te meer was haar verlangen naar kennis omtrent dat proces toegenomen, omdat zij als jongste er altijd buiten was gehouden en de deur uit was gestuurd als haar getrouwde zusters kinderen ter wereld brachten.

Toen was het tenslotte ertoe gekomen, dat zij zelve getrouwd was; zij had haar

Jitschok leeren kennen en een betere jongen, een die in grooter bewondering tot haar opzag, was er niet en zij vormden een gelukkig, verstandig paartje en in Bekkie's huishouding — die de modernste, meest practische was van allemaal (schatte zij niet het eerst van allen het zindelijke, gemakkelijke, onvolprezen gas aan?) — mocht je komen! Het werk had zij in een handomdraaien gedaan, en op Zaterdagmiddag, op visitetijd, als het likeurstelletje te prijken ten gebruike op de tafel stond, met al de netjes gevulde fleschjes, als het groote koffieblad met de mooie kopjes rondging en de schaal met kransjes en gevulde koek, dan was het er vol en werden de politiek en het stadsgebeuren en al wat er had plaats gehad in de eigen gemeente, besproken en bediscussieerd door een uitgebreid gezelschap, waarin de genoegelijke gastvrouw zeker niet de onbelangrijkste rol

vervulde! Maar één ding was een feit: kinderen kwamen er niet.

En zoo bleef zij de uitgeslotene, in dit opzicht armer en onwetender dan de minste harer zusteren en omdat zij dit niet dulden kon — over het feit van het gemis-zelve sprongen haar gedachten haastig heen....! — en omdat zij nu, ondanks haar getrouwd-zijn, nog altijd werd weggehouden van al wat met de kwestie in verband stond (want een jonge vrouw, die 't zelf misschien nog eens moet doormaken, mag men niet afschrikken!), groeide haar belangstelling nog meer en had zij er dubbel behoefte aan, ook hierover met kennis van zaken te kunnen praten. Zij verlangde de legkaart van haar weten zooveel mogelijk met feiten bij te werken en altijd weer nieuwe bijzonderheden te hooren of interessante momenten bij te wonen. Daarom, maar ook uit werkelijke behoefte aan hartelijk, innig medeleven,

aan helpen waar zij kon, miste zij, als 't even kon, geen bezoek van Costa Gomez en was zij ook nu weer, nauwelijks goed gekleed, de deur uitgehold om hem nog net bijtijds, vóór hij wegging, op te vangen.

Met haar pertinente vragen, die van halve kennis getuigden, bracht zij den chirurgijn in verlegenheid. Wat moest hij daarmee? Hij had wel wat anders aan zijn kop dan college te geven....

„Zoodra het water gebroken is, zal ik het u laten weten,” zei hij goeiïg, en toen draaide hij handig om haar heen en ontsnapte....

„Ja maar.... hoort u es....!” riep Bekkie, doch het was te laat; ze kon hem niet meer bij de slippers grijpen.... Hij was al om den hoek verdwenen....

Zij kalmeerde. „Nou, hoe is het er-mee?” vroeg zij met haar hooge zangetje, en meteen was ze al op weg naar de ziekenkamer. Daar lag Duifje....

En de baker en de zuster en de moeder en de echtgenoot liepen heen en weer, radeloos, handenwringend....

Ja, dat was toch verschrikkelijk: nauwelijks had de dokter zijn hielen gelicht, hij kon nog niet den hoek om zijn, of daar begon het lieve leven.... En niet zoo'n beetje, neen, het zette door, het werd ernst....

Wat moest men beginnen? De dokter? Die was niet meer in te halen, die was naar zijn patiënten toe.... En de baren-de ging te keer als een bezetene.

„Doe weg die breikous!” gilde ze. „Ik kan ze niet zien!”

„Juffrouw Clara,” zei de baker zachtzinnig, „doed-u die breikous weg; 't hindert 'r.”

„Maar wat moet ik dan doen!” riep Clara wanhopig.

„Hier hebt u 'n stuk linnen, gaat-u pluksel maken.”

En Clara zette zich neer, tevreden dat

haar nijvere handen bezigheid hadden. Maar de barende was woest, rusteloos. „Moordenaars!” riep ze. „Beulen, om iemand zoo te laten lijn!”

Haar man trad op het bed toe en zei het stuntelig, zacht verwijtend: „Wij doen je toch niks? Wij raken je toch niet aan? Je moet òns de schuld niet geven....”

Maar hij werd bijna aangeblazen, als door een kat....

„Weg....! Ga weg jij! Jou schuld is het, wat heb je me angedaan, had ik je maar nooit gezien....!”

Verslagen, met knikkende knieën, trad mijnheer Davids terug.... Waarachtig, ze had nog gelijk ook....! Mijnheer Davids voelde zich zeer ongelukkig.

Zelfs juffrouw Coronel had medelijden met hem. „Dat zeggen ze allemaal!” fluisterde zij hem toe.... „Als ze in die oogenblikken zijn, kunnen ze d'r mannen niet zien! Trek u d'r niks van an,

ze weet niet wat ze zegt, ga maar zoolang de kamer uit."

En mijnheer Davids ging de kamer uit, naar den winkel, waar hij op een stoeltje ging zitten, met het hoofd in de handen.

Ja, maar als de dokter nu gehaald moest worden! Hij luisterde schuw....

Bekkie kwam in den winkel. Ook haar knieën trilden. Ja, want die groote Bekkie, die alles haarfijn wou weten en overal van meepraten en van alles getuige wou zijn, had ten slotte, als 't erop aankwam, geen moed om erbij te blijven en de handen stonden haar verkeerd van verbouwereerdheid....

Maar ze had toch een taak, die ze doen kon en toen ze maar eenmaal uit de kamer was en tegenover haar bangen zwager stond, kreeg ze weer durf.

„De dokter moet gehaald!" zei ze.
„Vooruit, loop hem achterna!" Want

zelf voelde zij zich niet heelemaal gerust tegenover Costa Gomez.

„Ja, ik ben daar 'n hondje!” zei hij. „Die dokter is al lang weg.”

„Nou, heeft-ie dan geen adres achtergelaten, waar-ie te vinden is?”

Mijnheer Davids' gezicht klaarde op. Dat hij daar met zijn suffen kop niet aan gedacht had! Natuurlijk had Costa Gomez dat gedaan: om elf uur zou hij bij Samson zijn, had hij gezegd; was er iets, moest men dáár een boodschap sturen.

„Maar ik kan den winkel niet alleen laten, met al dat goud en zilver,” zei hij.

„Binnen hooren ze niets, en mogelijk ja stelen ze me den heelen boel weg....

Al gappen ze me maar een goud horloge, ben ik al gesjochten....”

Bekkie stond op. Bij Samson wou zij wel gaan, wie weet wat daar te doen was, men hoorde allicht weer eens iets,

en Costa Gomez hoefde ze daar niet tegen het lijf te loopen.

„Blijf jij maar hier,” zei ze, „ik ga wel even an.”

„Maar zeg dat-ie dadelijk komt, onmiddellijk hoor!”

Snel ruischte Bekkie door de straten. De linten van haar kapothoedje fladderden om haar jong gezicht, de punt van haar sjaal wipte op en de strookjes van haar rok, wijd uitgehouden door hare tallooze onderrokken: den keperen, den moltonnen, den wollen, den merinossen en den fijnen gestreken bovensten witten, wibberden en ribbelden en golfden en ritselden in den wind....

Zij kwam haar broer Jolie tegen.

„Nou, vertel es, ben je d'r geweest?”

Maar ja, Bekkie had daar tijd voor 'n praatje! Ze had een gewichtige zending te vervullen; van haar hing dood en leven af, dat moest Jolie goed beseffen. Zij haalde de schouders op en schoot

hem voorbij zonder te antwoorden.
Jolie keerde zich om en staarde haar na.
God in den hemel, was het zóó erg....?
Hij krabde zich den kop.... Ja, dan
moest men erheen, daar was niets aan
te doen....! Hij drukte zich den hoed
diep in het achterhoofd, terwijl hij na-
dacht.... Goed, hij zou gaan.... Maar
eerst zou hij nog even 'n straatje omloo-
pen.... Misschien ja had hij 't geluk een
kennis tegen te komen, die hem aan den
praat hield.... Want het was nu een-
maal zoo, Jolie kon het niet helpen: hij
liep voor ziekte en alle pijn en ongeluk
van een ander graag een straatje om....
Hij had een heilzamen schrik voor alles
wat hem bedroefd kon maken.... Hij
zuchtte.... Hij wist het wel, dat kwam
door zijn goede hart.... De menschen
wisten het niet, maar hij was te week
voor zooiets....

Toen Bekkie terugkwam, was het spek-

takel in vollen gang. Er bleven menschen voor de deur staan, hoewel er buiten toch niets te hooren was. Ze stonden er alleen maar uit meegevoel, en belangstelling, en nieuwsgierigheid. Ze liep haastig tusschen de menschen door de stoep op.

„Is Costa Gomez er nog niet?”

„Nee, waarom heb je hem niet meegebracht?”

„Hij was nog niet bij Samson. Ze zouden hem dadelijk sturen. Ik ben ook nog aan zijn huis geweest.”

De barende schreeuwde moord en brand.

Bekkie zag een glimp van haar zuster. Ze zag niet meer wit, maar grijs. De vlechten, door moeder zoo netjes en bijtijds opgemaakt, zwierden over 't kussen. Het zweet stond op 't voorhoofd, de neusgaten waren wijd geopend, de oogen dreigden; de mond was een zwart krijschgat.... Bekkie vluchtte....

Zwaantje stond achter de deur te snikken....

„Wil u 'n kop koffie, juffrouw Bekkie?” vroeg ze huilerig.... Dat was het eenige wat Zwaantje op het oogenblik voor haar juffrouw doen kon: de menschen van koffie voorzien....

Oome Leeman, steunend op zijn stokje, kwam den winkel in.... Duifje was zijn lievelingsnichtje. Zij was niet zoo snibbig en bij de hand als Bekkie, die hem, hij wist het wel, dom vond; voor Duifje was de innige goedheid van zijn wezen voldoende, om hem zijn trage denken te doen vergeven....

Hij stuntelde het trapje naar de ziekenkamer op.... „Nou, hoe is het....?”

„Oome....!”

Tranen kwamen in Duifjes oogen. Haar eigen Oome, van wien ze zooveel hield! „Oome Leeman.... o.... ik moet zoo lijken!”

„Nou, toe dan maar, stil dan.... zóó

moet 't kommen wil 't goed kommen, je wil toch graag 'n lekker jongetje of meisje hebben?"

„Oh! nee.... ik weet niet....! 't Is zoo erg....!"

„Nou nou, stil dan maar, 't zal nog wel erger worden!"

„Dat moet u niet zeggen!" kreet Duifje radeloos, terwijl ze bijna begon te lachen van wanhoop, „oh....! dat moet u niet zeggen! u moet me troosten!"

„Wat 'n os!" mompelde de baker.

Schichtig keek hij om, of Bekkie er niet was. Neen, het was gelukkig Clara maar.

Hij voelde zich bedroefd. Daar had hij willen troosten, ezel die hij was en nog wat kwaads gezegd.... Zijn arme Duifje.... God in den hemel wist, dat hij zich de hand zou laten afhakken als hij haar daarmee helpen kon....!

Hij retireerde naar den winkel.

Maar daar kon hij het niet uithouden.

Hij was altijd 'n beetje bang voor de menschen. Toch wou hij niet weg. Hij ging naar het opkamertje en daar zat hij in zijn eentje te zuigen op zijn stok, en te luisteren, en naar buiten te turen, en eindelijk te slapen....

Onder hem ronsde het huis van leven. Menschen liepen heen en weer, droegen water, handdoeken, lakens aan, disputeerden, klaagden, slopen op de teenen om geen leven te maken en schreeuwden luid van zenuwachtigheid, en rekten de halzen om met uitpuilende oogen de straat af te gluren of de dokter nog niet kwam, iederen keer dat een lang-uitgerekte, met regelmatige tusschenpoozen terugkeerende gil van de patiënt hen door de nerven scheurde.... Kwam die dokter dan nooit?

Maar langzamerhand verminderden de kreten der barende. Er kwamen langere tusschenpoozen. Het was alsof het huis rustte. En iederen keer dat de ar-

me, jammerende stem zich verhief, was het weer wat zachter, wat langduriger en wegstervender, wat minder heftig.... Het was alsof hun ademhaling, neen, alsof hun heele bewustzijn meeging, daalde en rees, wakker werd en insliep met het beginnen en ophouden dier geluiden....

Totdat eindelijk...., totdat het heelemaal stil werd. Heel erg stil.... Een angst verhief zich in het huis. Men boog zich over de lijdende heen: „Duifje....!”

Zij bleef met gesloten oogen liggen. Haar gezicht voelde koud, klam....

„Duifje....! Hoor je ons niet? Duifje, mijn oogappel, zeg dan eens wat....?”

Tranen vielen op het kussen, op dat witte gelaat en die ze geplengd had, veegde ze voorzichtig weer af....

Zij bewoog de oogen zonder ze te openen, en schudde nauw merkbaar van neen.

Zij was te moe om iets te zeggen....

Er is een doodelijke vermoeidheid, die ons niet toestaat een beweging te maken, ja zelfs te denken....

Op dat oogenblik trad de dokter in.

„Hoe is het?”

„Was u maar een beetje eerder gekomen....! Was u maar niet weggegaan!”

„Ze kan nebbisj niet meer.... Aardig hebben we naar u verlangd....!

Hij trad bij het bed. Hij nam haar pols, met de streeling zijner handen, en het was alsof er warmte door haar heen vloeide. Zij sloeg de oogen op en die hulpelooze, zoete, nauwelijks klagende blik was hem als een aanraking op zijn naakte ziel....

Hij wenkte de anderen weg. „’s Zien of er voortgang is,” zei hij, de deken terugslaande.

De baker kwam bij hem staan. „’t Zet niet door,” mompelde zij.

„En anders moeten we andere maatregelen nemen,” fluisterde hij terug.

Ze keken elkander aan. De baker schrok. „God zal hieten¹⁾ und bewaren!” mompelde zij.

„Misschien kan ze wat rusten,” zei hij meelijdend.

Hij liet allen uit de kamer gaan. „Nee, ik ga niet weg,” zei hij geruststellend, „ik blijf erbij zitten.”

En het werd stil in de kamer.

In het bed lag de patiënt, er voor zat de dokter, het hoofd in de hand.

„Duifje....” zei hij zacht, „juffrouw Davids....”

Hij wilde weten.

Maar er kwam geen antwoord.

De barende sliep.

God geve dat ze kracht opdoet, dacht de dokter, dankbaar voor de rust van zijn patiënt.

Het was heel stil en de stilte duurde heel lang. En in de stilte gingen duizend gedachten door zijn hoofd. Aan

¹⁾ Behoeden.

zijn werk dacht hij, zijn thuis, zijn kinderen.... aan dit geval....

Flauw schemerde het licht van den herfstdag naar binnen. De kamer was vol donkere hoeken en er waren vreemde lichtplekken op de schaarsche meubels.... In het bed lag, nauwelijks zichtbaar, grijs-bleek, hoekig, met diepe schaduwen op het gezicht, de patiënt onbewegelijk....

Een doodelijke angst bekleemde plots den dokter. Ineens, de stilte ruw verbrekend, vloog hij op, scheurde de gordijnen open, boog zich over de roerlooze gestalte, nam de pols, luisterde....

.... Eindelijk, een zucht, een beweging, een zich verleggen.... Wat hij gevreesd had, was niet waar....

„Dokter....” mompelde Duifje onrustig.
„Ga maar weer liggen,” suste hij,
„slaap maar weer....” En hij dekte haar als een moeder toe....

Over het huis was rust gedaald, een

bange, afwachtende rust, maar toch rust.

Clara was naar huis gegaan om tenminste nog even zelve de twaalfuursboterham voor haar kinderen te verzorgen en een blik in de keuken te slaan, waar het eten, dat te vuur stond, moest nagegaan worden en opgelet, of Neeltje, de meid, het koperen chanoekaijzer,¹⁾ den koperen blaasbalg, de koperen schuimspaan, de koperen gatepetiel,²⁾ het koperen zwavelstokkenbakje, den koperen vijzel en den grooten, rood-koperen waterketel wel een beurt had gegeven en het achterhuis met de glazenspuut gedaan.

Ook Bökkie was verdwenen. Zij was te ongedurig en druk om stil te kunnen zijn en herinnerde zich tijdig hare huiselijke plichten.

De moeder van Duifje, de stille vrouw met het zachte, geduldige, vriendelijke,

¹⁾ Lamp voor het Maccabeeënfeest. ²⁾ Vergiet.

stralende gezicht, vredig omlijst door de gladde, donkere toer,¹⁾ die onder de witte muts uitkwam, de moeder van de jonge huisvrouw zorgde op haar rustige wijze, dat er 'n boterham gegeten kon worden.

„Tante Rifke, eet u wat, 'n stukkie brood met kaas, u zal uw krachten nog noodig hebben....!”

„Ja, ik kan daar eten!” zei de baker verdrietig.... „'n Klein pietsie, om u plezier te doen....” Daarop nam zij de vier gal-leboterhammen,²⁾ die de gastvrouw voor haar had klaargezet, en begon ze stelselmatig in stukjes te breken, om ze beter achter haar kaduke kiezen te kunnen werken. Met eenige heete koppen koffie spoelde zij ze naar binnen.

Oude grootmoeder Hindele scheen onvindbaar, totdat zij haar in het emmers-en dweilenhok achter de keuken opdiepten, ijverig aan 't scharrelen.

¹⁾ Pruikachtige haarbedekking. ²⁾ Vlechtenbrood.

„Moeder, eet u wat!”

„Ik? Eten?” ’n Kwaadaardige blik uit de felle zwarte oogjes. „Al leg je d'r goud bij ,dáár, dan kan ik nòg niks door me keel krijgen.... Wat heb je daar dan?”

„’n Stukkie haring heb ik voor u....”

„’n Stukkie haring? Hei-je niks anders? Nou, leg het daar maar neer, misschien eet die sjikse³⁾ het op....”

Maar de sjikse had haar eigen portie, zooals grootmoeder Hindele zeer wel wist.

Zwaantje ging naar boven met versch koffiewater en als een havik schoot de vrouw op den haring en het brood af. Was het een goed stukkie haring? Zij probeerde het tusschen de vingers. Men kon het allicht eens proeven.... Voorzichtig mummelde zij de hapjes, gezeten boven haar warme stoof, aan de witge-

³⁾ Christenmeisje.

boende keukentafel. Zij verschoof nijdig een kopje dat er stond.

„Geen spog drinken krijgt me d'rbij,” mompelde ze.

Voor geen geld in de wereld zou zij naar boven zijn gegaan. De heele week had zij het huis beheerscht, maar nu de zaak eenmaal aan den gang was, bleef zij liever 'n eind uit de buurt.... Het was al zoo lang geleden, zoo ver in de schemering van haar herinnering terug, dat zijzelf met deze dingen te maken had gehad....

En toch voelde zij wel, dat zij eigenlijk boven hoorde te zijn.... Dies maakte zij zich bovenmate verdienstelijk, als iemand die in de keuken onmogelijk gemist kon worden, en joeg Zwaantje de stuipen van zenuwachtigheid op het lijf. „Wat schta je daar as een pòtpaschtei?” vroeg ze, toen de meid weer beneden kwam, kwaad, dat die haar zag eten.

„Schtik zeiwell!¹⁾ Haal me 'n kop koffie!”

Zwaantje was al weg....

En vader Schloume, de vader van de barende?

Vader Schloume was gewoon naar de „verkoopening” gegaan, om zaken te doen. Maar ja, wie kon op zoo'n dag zaken doen? Stond z'n kop daar dan naar? Bovendien vroeg iedereen hem naar zijn dochter, tot vervelens toe. Hij had spijt dat hij gekomen was. Als je kind daar zoo naar ligt....

En toch.... naar de Breestraat gaan wou hij ook niet. Wat kon hij daar doen? Helpen? In den weg loopen? Achter die gedachten verborg hij zijn instinctieven afkeer van alles wat met ziekte te maken had.

En zoo zag de morgen hem loopen, heel lang loopen, in zijn eentje, kleine, ge-

¹⁾ „Stuk zuivel”: onbenullig mensch.

drongen figuur van man, die veel eet en veel werkt, met zijn stevigen stok, langs de ducdalven en de steigers en de aanlegplaatsen van het IJ, voorbij den Schreierstoren, heel ver en ver tot achter in de Rietlanden.... Heel stumperig liep hij op 't laatst, toen hij, doodmoe, terugkeerde, terwijl hij met zijn stok soms, alsof hij denkbeeldige vijanden bedreigde, in de lucht sloeg, en zwaar redeneerde in zichzelf....

Thuisgekomen vond hij de jongens, Jolie en Hijman. Zij sneden zich een homp brood en schonken zich een slok koude koffie in. De kachel was uit en de kilte van het huis deed hen dubbel gevoelen, dat de moeder ontbrak. 'n Verloren dag! Vader Schloume trachtte op de canapé in een dutje zijn leed te vergeten....

Toen Duifje wakker werd, was de wereld anders geworden. Ergens in een hoek brandde een lamp, ofschoon het

daglicht nog door de ruiten schemerde. De dokter zat er nog, of zat er weer. Hij leek groot en dreigend, een vreemde figuur met zijn zwaren neus in zijn grauwe gezicht onder het donkere haar; een figuur, die daar te wachten zat als een onheil.... En alles was onheil, alles dreigde haar aan, alle dingen schenen haar kwaadgezind te zijn en onaangenaam op haar te werken en zij dacht dat zij maar nooit wakker had moeten worden.... Ze was bang voor de wereld....

Iets later begreep ze dat het meer een dof, onheilspellend voorgevoel in haarzelve was, dat haar beheerschte en had doen ontwaken, en nòg iets later, toen het erger werd, wist ze ineens wat het was. Ze gaf een schreeuw van ontzetting, het kwam terug, het waren de weeën....!

.... Ineens was de veldslag weer begonnen. Costa Gomez gooide zijn jas uit.

De vrouwen stortten naar binnen. In een minimum van tijd was de rust uit alle hoeken van het huis verdreven. Het was alsof er moord en doodslag gebeurde....

Grootmoeder Hindele dribbelde in de keuken, snauwde naar Zwaantje, liep halverwege de trap op, dibberde weer terug, roerde in de soep, hilde en begon te bidden....

De stem van Costa Gomez donderde tegen die van de barende op.... „Vooruit! Hier, juffrouw Coronel, sta niet te suffen; geef òp, juffrouw Clara, pluksel, meer pluksel....! Doorzetten. Duifje, doorzetten!”

Op dat oogenblik baande een jonge man daarbuiten, die van plan was, eens naar zijn zuster te gaan kijken, zich een weg tusschen de menschen door.

„’t Is meneer Hijman,” zeiden de lieden, eerbiedig uitwijkend.

Meneer Hijman was een vrome jongen en dat was een geluk. Alle menschen hebben niet den tijd om vroom te zijn, daarom is het een geluk als er in een familie tenminste één is, die de gebruiken gewetensvol bijhoudt en de gebeden trouw zegt en Gode geeft wat Godes is. — En niet alleen voor de familie, voor de heele buurt en voor de gemeente is het een geluk als er zulken zijn. Daarom zijn de menschen tevreden als zij mijnheer Hijman zien. 'n Vrome jongen.... Gaat alle ochtenden naar Schkome....¹⁾ Zoo moesten d'r meer zijn....!

En nu gaat mijnheer Hijman het huis in. Hij heeft zijn broer Jolie gesproken en die heeft gezegd: „Je kan best gaan! Zeker, ga d'r maar eens naar toe, 't zal d'r plezier doen als je komt....!” Ja, en waarom ook niet? Gekheid, hij zal eens gaan hooren, zooals men bij een zieke gaat hooren: „Nou, hoe is het er nou

¹⁾ De vroegkerk.

mee....?" En dan neemt men een stoel en praat over koetjes en kalfjes en wenscht beterschap.... Want wat weet mijnheer Hijman van een bevalling? Rustig gaat hij de stoep op en loopt door den verlaten winkel, en hoort een groot rumoer in het achterhuis. Wat kan dat zijn....?

.... Als hij de deur van de kamer opendoet, kan hij in 't eerst geen personen, geen klanken in den chaos onderscheiden.... Alles schreeuwt, alles rent door elkaar.... God in den hemel, wat is dat hier....? Wat gebeurt er! Costa Gomez Costa Gomez is geen mensch meer Hij brult, hij raast, gesticuleert, zweet, hij lijkt vertienvoudigd....! De vrouwen gillen....

De hel is hier los....! Zijn arme ziekenbezoek....! Wat is dat daar ginder....? Dat is niet menscheijk meer.... Een moord-, een slachtpartij....! En dat....

dat wezen daar.... in het bed.... dat is
zijn zuster niet!

„Sjemáng Jisroeël....!”¹⁾ Met opgeheven
handen, als door duivelen achterna
gezeten, stort Hijman de kamer uit, de
straat op.... De menschen wijken terug
.... Blootshoofds, met de jas open, rent
hij weg, naar sjoel, naar zijn toevlucht,
zijn eenige....!

Het oude, lieve, stille gebouw, met zijn
goede raam-oogen, wacht hem op en hij
stort naar binnen.... Hij grijpt een hoed
van een kapstok, om zijn hoofd tenmin-
ste te dekken. Bijna rent hij in de gang
Chrisje, de werkster, omver, die met
haar emmers en dweilen de sjoel haar
gewone Vrijdagsche beurt geeft....

Dan is hij in de stille, stemmige ruimte,
waar de banken bij elkaar geschoven
zijn, maar die toch zijn eigen sjoel is,
zijn eigen Godshuis, waar hij zijn arme
hart kan uitstorten en waar onze lieve

¹⁾ Hoort Israël!

Heer hem zeker zal hooren, hij weet het, waar hij zijn stem maar hoeft te verheffen om in het innigste contact te zijn met zijn God.

„O liefste God, almachtige God, oneindige God.... God van goedheid en God van liefde en God van genade.... help ons.... red ons....!”

Hijman is op een bank neergezonken in zijn vurig gebed, dat uit brokstukken bestaat van alle gebeden, die hem voor den geest komen....

Dan staat hij weer op en buigt zich hartstochtelijk naar het Oosten, vele, vele malen, terwijl tranen in zijn stem meesmeeken om redding.... O barmhartige God....!

Maar in een hoek van het kerkje verheft zich een gestalte en komt naderbij.... Het is een Rebbe, een arm, vroom man, te nauwgezet en te streng op zijn geloof om vooruit te kunnen komen in de wereld, en die niets liever doet dan an-

deren helpen met bidden, — ook als hij er niets voor krijgt....

Hij zegt tot Hijman dat hij behoorlijk moet bidden, met een talith¹⁾ om en de voorgeschreven gebeden, en samen zoeken zij en vinden wat noodig is. Dan vereenigen zij zich in het gebed, de Rebbe met zijn treurige monotone zachte stem en Hijman met zijn mooien tenor, die zoo innig en warm in de lieve, vertrouwde ruimte opklinkt, dat het niet kàn verloren gaan, Hijman voelt het....: het is alsof hij de heilige woorden overstort in zijn God en alsof iets zoets, iets oneindig zoets en liefelijks en vertrouwds en vaderlijks hem begrijpt en naar hem luistert....

En er daalt zulk een vrede, zulk een weldadige vrede in Hijman's ziel, dat er een glimlach om zijn lippen komt en de tranen hem over de wangen rollen.... Bijna is hij vergeten waarvoor hij bidt,

¹⁾ Bid-sjaal.

zooals de man in de woestijn den gele-
den dorst vergeet, als hij zich laaft aan
de bron.... Hij kent alleen nog maar de
weelde van het drinken.... O, onuitspre-
kelijk-heerlijk God.... zoetste God....
liefste God van oneindige liefde....!

Maar Chrisje dwaalt om hen heen,
want er is niets aan te doen: het is nu
eenmaal Vrijdag en de sjoel moet ge-
daan worden, wil ze tijdig schoon zijn
voor den sjabbesdienst....

En de mannen besluiten om naar het
huis te gaan, — dat is immers nog veel
beter, dan is men vlak bij de zieke.... En
zij gaan samen, vroom, met de gebe-
denboeken onder den arm....

„Meneer Hijman heeft een rebbe ge-
haald,” zeggen de menschen, terwijl de
twee het huis ingaan. „Net goed! Ver-
standig van hem. God geef dat 't
helpt!”

En in de tusschenkamer worden kaar-

sen ontstoken en ieder is gerust, die de twee murmelende mannenstemmen hoort: Goddank, voor het gebed is gezorgd....

Dat is dan meneer Hijman. Maar waar blijft meneer Jolie? Is die er nog niet geweest? Heeft die dan geen zuster, die daar zoo naar ligt? Oi, schaamt die zich niet? Heeft die dan geen hart?

Neen, mijnheer Jolie is er nog niet geweest. Nòg niet. Hij komt daar dadelijk. Hij is al op weg.... Hij is even een straatje gaan omloopen, om 'n beetje moed te vatten. En toen is hij een kennis tegengekomen, die hem — zoo dacht hij hoopvol — misschien wel een uur lang aan den praat zou houden. Maar de kennis heeft hem dadelijk naar zijn zuster gevraagd. Hij heeft gezegd dat hij er juist naar toe ging en is baloorig verder gegaan. En toen heeft hij wéér een kennis gezien en is gauw een zij-

weg ingeslagen om niet weer aan al dat gevraag bloot te staan.

En zoo heeft hij maar geloopt.... Eindelijk voelde hij zich zóó rampzalig, dat hij blij was juist toevallig voor de „Vergunning” van mijnheer Broerse te staan. Laat ik er eentje nemen, heeft hij gedacht; als men zich zóó ellendig voelt, dan mag het. Anders doet men het niet, maar in zóó'n geval is 'n slokje juist wat men noodig heeft.

Maar natuurlijk: nauwelijks had hij het eerste glaasje binnen, het tweede stond nog maar net ingeschonken, of daar begon mijnheer Broerse ook al: „En hoe gaat het nou met je zuster, meneer van Dam?”

Nou, wat moest hij zeggen? „Beroerd,” zei hij.

„Nou,” zei mijnheer Broerse meewarig, 't is niet om wat te zeggen, hoor, en je moet maar moed houën, maar ze ken anders wel doodgaan, want 't is nou al

zoo lang, en me nichie, die is d'r ook mee om 't hoekie gegaan, net zoo goed, dus wat dat anbetreft, je moet je eigen niet ongerust maken, hoor!"

Toen werd Jolie helsch en giftig. Hij had den man het tweede borreltje graag in 't gezicht gesmeten! Ellendige goi, zeg wat goeds! Moet ik daarvoor in je kroeg komen? Is dat m'n troost? De smaak was Jolie vergaan, het walgde hem voor zijn tweede glaasje....

Maar natuurlijk, 't was zijn verdiende loon. Dat kwam ervan, als men als fatsoenlijke joodsche jongen uit een knappe familie borreltjes ging drinken om zich te verzetten.... Hoe schaamde hij zich niet? Diep was hij gezonken, en dat kwam allemaal door die vreeselijke gebeurtenis daarginds.... O, o....! Hij haalde smartelijk zwijgend zijn beurs voor den dag en betaalde zonder zijn glaasje leeg te drinken, hoewel 't er verleidelijk uitzag....

Maar dat kwam mijnheer Broerse's eerlijke hart te na. „Wat, drink je nou je glas niet eens leeg? 't Is zonde man, je hèt er toch voor betaald! Kom, drink op, 't zal je goeddoen!”

Jolie zag 't overvolle glaasje met een teederen blik aan. Ja, 't was zonde, en men kon dien man, omdat hij 'n beetje onhandig was geweest, toch niet voor 't hoofd stooten.... Hij bedoelde het goed, maar wat wil men: 'n goi, die weet niet beter....! Jolie vergaf het hem alweer. Vlug sloeg hij het glaasje naar binnen, en ging....

De kastelein zag hem na, over 't horretje. „Tjonge, tjonge, wat is dat kleine joodje van streek,” zei hij hoofdschuddend. „Maar wat wil men: ze bent allemaal een beetje heet gebakerd....”

En Jolie weer aan den loop. Waar hij naar toe ging? Wist hij veel....! Hij moest de smart van zich afzetten, die de kastelein hem had aangedaan. Duizend

straten, doorgehold, konden hem daar nog niet van bevrijden.... O, o, waar hij niet liep....! Door winkelstraten liep hij, waar de blinkend gepoetste gouden en zilveren artikelen van zijn reeds gevestigde concurrenten hem treiterend in de oogen glinsterden (misschien já was 't nog geen veertien karaats, of God weet: niks dan doublé); waar de roodwangige dienstmeisjes (anders om rauw in te bijten!), die met de kopergerande emmers en de sprietende glazenspuiten aan de stoepen stonden, voor ditmaal nauwelijks een blik waardig gekeurd werden (men had waarachtig wel wat anders aan zijn hoofd!); en waar een enkele oranje-opgestapeldesinaasappelkar hem met schrik aan de mogelijkheid deed denken, een bekend gezicht te ontmoeten....

Ja maar, waar men ook loopt, men ontloopt toch zijn bestemming niet.... En Jolie had de wereld kunnen rondlopen,

al was 't over Sambadjen (àchter dat land is geen land!), hij zou toch altijd gemerkt hebben, dat hij op een gegeven oogenblik weer voor den kippenkelder van mijnheer Parser stond.

En inderdaad: hoe hij er gekomen was, wist hij niet, maar ineens bemerkte hij, dat hij zich ook nu weer op die plaats bevond.

Hij trachtte naar binnen te zien. Mijnheer Parser was met wellust bezig een gans, die met haar kop aan de zoldering was bevestigd, van haar vel te ontdoen, zooals men iemand zijn jas uittrekt. Op de toonbank lagen, netjes naast elkaar, schoon geplukt, in een rijtje de prachtige kippen....

En ineens wist hij wat hij te doen had bij mijnheer Parser en waarom hij hier naar toe was gegaan, ja wat het doel van zijn heele wandeling was. Natuurlijk!

Met twee stappen was hij den kelder in....

„Nou....?” vroeg mijnheer Parser meewarig, terwijl hij met een vettige hand wuifde....

„Nou!” zei Jolie opgewekt. „Ik kom u 'n paar kippen bestellen, 'n paar soepkippen. Natuurlijk, die moet een kraamvrouw hebben, dat weet men toch van oudsher! 'n Bordje kippensoep en 'n stukkie brood met vleesch, om an te sterken. Ik denk: wacht, laat ik naar mijnheer Parser gaan, laat ik als broër dat nou eens voor m'n zuster doen. Bezorgt u d'r 'n paar mooie, 't komt 'r niet op an wat 't kost, daar....!”

Mijnheer Parser kwam overeind. „O, wat 'n geluk, wat 'n mazzel, ik kan m'n handen niet afvegen om u te feliciteeren, maar ik meen het evengoed.... Vrouw!” (riep hij naar binnen) „wat zeg je van dat geluk, meneer Jolie komt me daar vertellen, dat 't met juffrouw

Davids in orde is! Nou, vertelt u es," wendde hij zich tot Jolie, „is 't een jongen of een meisje?"

Jolie keek verschrikt. „Wat weet ik daarvan?" zei hij. „'t Is nog niet.... ik moet er nog naar toe,.... God weet hoe 't afloopt....!"

„Oi.... waarom bestelt u dan kippen?" vroeg mijnheer Parser, uit den zeven-den hemel gevallen. „Dat doet men toch pas als men weet...." En hij keerde ver-slagen naar zijn gans terug.

„Mijnheer Jolie komt 'n paar kippen be-stellen," zei hij tegen zijn vrouw, die in den winkel kwam. „Nou, laten we ho-pen dat 't noodig is."

„En waarom zou het niet noodig zijn?" zei zijn vrouw, die medelijden had met den armen schlemiel, die er zoo treurig uitzag.... „'t Zal ja noodig zijn. De Al-machtige zal het in zijn wijsheid schik-ken, dat ze strakkies nog ja met gezond 'n pietsie kippensoep kan gebruiken, en

nog menig keer na dezen. Houd u maar moed hoor, meneer Jolie!"

'n Weldaad was voor den armen Jolie die uiting. Dankbaar zag hij de vrouw aan. „Ik heb gedacht.... ik bestel vast 'n paar kippen....," zei hij verlegen.

En toen? Ja, toen voelde hij wel dat er geen reden was om langer te blijven.... Maar hij draalde nog zoolang hij kon. Misschien kwam er nog iemand in den winkel.... Ergens vandaan, uit 'n deur of zoo....

Maar niemand kwam.... Het oude, vervelooze deurtje, scheef in zijn voegen, dat naar de lage achterkamer toegang gaf, ging niet nog eens open om nieuwe personages door te laten....

En geen winkel deur zei met een plotse ling gerinkel, dat de meisjes uit waren geweest en juist weer thuiskwamen....

En Jolie kon immers niet weten dat daarbinnen, achter het neteldoeksche gordijntje, tweemeisjeshoofden nieuws-

gierig in den winkel gluurden, die hij voor heden niet zou zien verschijnen, omdat het geen pas gaf dat jonge meisjes hoorden spreken over de dingen, die hem en alle welmeenende menschen vandaag vervulden!

En als hij het geweten had, dan zou het hem nog niet zooveel hebben kunnen schelen van Sara, als hij Selly tenminste nog maar even had mogen zien. Mooi waren zij allebei; het was een Godswonder dat er iets, zóó sprookjesmooi als die twee blonde, blauwoogige, blanke meisjes, in den kippenkelder had kunnen opgroeien. Zoo mooi waren zij, als aartsmoeder Sara, die Abraham voor zijn zuster had moeten uitgeven om niet in levensgevaar te geraken wegens haar schoonheid; zoo mooi als Esther, die genade vond in de oogen van Ahasverus. En al was het waar, dat de menschen Sara voor de mooiste van de twee hielden, de fijnste, de voor-

naamste, die het meest op een jonge prinses of een blond herderinnetje van porselein leek, — Jolie kon er niets aan doen: in zijn oogen was Selly toch de eenige die bestond, voor hem was de vriendelijke blik van háár goedhartig gelaat, de glimlach om háár pareltandjes toch de sleutel van het paradijs; de mooie lijn van haar slanke, ronde lijf sprak regelrecht tot zijn hart, en hij had geen moeite gehad zijn keus te maken. Sara was mooi en best en lief, maar wat hèm betrof.... zijn verlangen ging uit naar Selly!

Ja, en er was immers niemand die hem vertellen kon dat Sara — hoewel het ongeluk achter ieder van haar schreden loerde — toch net als Trijn uit de poppenkast, de kindertjes maar uit haar mouw of schort zou hoeven te schudden, terwijl Selly daarentegen — die eeuwig een atmosfeer van vrede om zich

heen zou dragen — haar geheele leven lang kinderloos zou blijven.

En als iemand het hem verteld had, dan zou hij het zeker niet geloofd hebben. En als hij het geloofd had, dan zou het toch niets hebben veranderd aan zijn houding, want hij voelde dat het zoo zijn moest, en voor alle eeuwigheden vaststond: Selly hoorde bij hem, en hij bij haar, hoe dan ook....

Toen dan nu het sprookje niet voor hem leven wilde, en er niets in den somberen kelder was dan de gans en de twee oude lieden, hield hij het er niet langer uit.... „.....Ik ga weer eens kijken, hoe 't ermee is....” En loom, naar alle kanten nog speurend, steeg hij traag de scheeve treden van het steenen stoepetje op....

En hoe was 't ermee? Ach, het onweer luwde alreeds....Costa Gomez, wien de zweetdruppelen op het voorhoofd stonden, voelde al zijn hoop vervliegen....

Het huis was vol ramp.... Alles was voor niets geweest, de kreten, de inspanningen.... Zachtjes jammerde de barende nog na....

„Ze heeft geen kracht meer....” „D'r komt geen voortgang....” Vrouwen schreiden....

In de gang, onder aan de trap, zat de moeder van de barende, die van weedom de kamer uitgegaan was, met de handen ineengeklemd in den schoot te staren.... Haar bleeke, bezielde gezicht ving het beetje licht, dat uit 't trapgat viel.

Maar boven in het huis werd iets ruchtig.... Zwaar kwam vader Schloume aangestommeld, die eenzaam door den winkel was binnengekomen en naar bo-

ven gegaan, door niemand opgemerkt... Hij vroeg niets, wou niets zien.... wat hij hoorde, was genoeg.... Maar nu was hij al zoo lang boven geweest, de geluiden beneden verminderden.... Hij begon zich onbehagelijk en veronachtzaamd te voelen.... Wie keek nog naar hem om, wie toonde nog wat om hem te geven? Was hij niet de vader, en had men hem in zijn smart niet moeten ontzien? Maar neen, den heelen dag werd hij aan zichzelf overgelaten, bekommerde men zich niet om hem, liet hem maar loopen.... Hij voelde zich tot schreiens toe vol, van wanhoop om alles, van medelijden met zichzelf.... En hij kwam de trap af, hij wou niet langer vergeten zijn....

Maar wie zat daar beneden? Wie stond op om hem door te laten en drukte zich zoo bescheiden, zoo stil tegen den muur....? Dat was immers zijn eigen vrouw? Hij begreep niet....

„Waarom ben je dan daar gaan zitten....?”

Toen vloeiden de tranen uit die bedroefde oogen. „Ach, weih is mir....!” zei ze zacht....

En ineens begreep hij hoe zelfzuchtig hij geweest was, en wat die daar lijden moest, een moeder.... Zijn hart brak in teederheid....

„Och, mijn arme vrouw, mijn arme Scheine, moet je dan zoo huilen? Nou, kom dan maar, kom dan maar hier bij je man, laat ik je troosten, daar, huil dan maar niet meer, wees maar stil....”

En samen huilden zij, de armen vast om elkaar geslagen, en samen bleven zij zitten, op de trap, om het noodlot af te wachten....

Maar binnen werd het stil, een stilte des doods.... Het gejammer hield op, men hoorde alleen nog het murmelen der biddende mannenstemmen.... De

dokter, zelf grauw, boog zich over het
lijkbleeke gelaat.... De oogen zagen hem
zelfs niet meer aan.... Hij voelde den
pols, — die was bijna weg....

„Duifje, Duifje....!” fluisterde hij.... Een
krankzinnige angst overviel hem. Nat
van het zweet, voelde hij zich misselijk
worden.... Hij wist het, het was te laat,
hij had te lang gewacht, ze zou hem
ontsnappen, ze zou onder zijn handen
blijven....

„Duifje, om Godswil....!” Een flauwe
glimp van een matten blik werd tot hem
opgeslagen....

„Duifje....!” Op dat oogenblik had hij
zijn patiënt lief.... Neen! zij mocht hem
niet ontsnappen, het vreeselijke mocht
niet gebeuren....! Het was hem alsof hij
haar ziel moest vasthouden, dat die niet
wegvluchtte van haar bleeke lippen....

En ineens verhief hij zich; hij werd kalm
en nam een besluit. Nu moest het ge-
beuren.

Hij keek de baker aan. „Waar hebt u m'n instrumententasch gezet?" vroeg hij rustig.

„O God, o God!" mompelde de baker. En het ging door het huis rond.... „De tang zal-ie gebruiken, de lepels.... Och weih.... och weih!" En de menigte op straat hoorde het, en in de keuken hoorden ze het....

„Sjemáng Jisroeël, de tangen....! De instrumenten....! Wat zal er met mijn kind gebeuren!" weeklaagde de oude grootmoeder.

De kraamkamer was vol vrouwen, snikkende, fluisterende, saâmklittende vrouwen. Toen Costa Gomez naar zijn instrumententasch wilde grijpen, struikelde hij er over een en viel bijna....

Hij wees met zijn krommen vinger naar de deur. „Die wijven d'r uit!" zei hij. En ze gingen, hoor; als hondjes, allemaal achter mekaar verdwenen zij.

Bourbacki, in het voorhuis, triompheerde: zij eruit, de anderen ook eruit!

En toen? Ja, toen was het al gebeurd voor je boe of ba kon zeggen! Ineens was het kindje geboren, zoo maar, zonder actie of refactie! Gezegend is de wetenschap! Gezegend is die geleerde kop van Costa Gomez, waar dat alles in zit. 't Is waar, de chirurgijn stond nog te werken in het zweet zijns aanschijns, en alleen de baker wist, hoe 't er op dat oogenblik op aan kwam.

Want zij had het gezien: het kind was zoo blauw als een lei toen het geboren werd, en hij zwaaide het als een kikker heen en weer. Hij hief het hoog, hij hield het laag, hij baadde het in koud en in warm, in warm en in koud water, om de beurt; hij hield het onderste boven en weer overeind en eerst toen hij het, met zijn harde groote chirurgijns-hand, een paar ferme klappen voor zijn

gatje had gegeven — Goddank: daar kwam eindelijk de bevrijdende schreeuw! De longetjes vulden zich met lucht, voor 't eerst; zij openden zich als bloembladjes die gevouwen hebben gelegen, en het gevaar voor verstikking was voorbij.

E en lach ontspande Gosta Gomez' gelaat. Hij gaf de baker het kind over, die zich haastte om het aan te nemen in den gewarmden doek, want men weet het: die eer komt alleen de baker toe, terwijl dat bovendien de eerste gelegenheid is waarbij een vertederende rijksdaalder uit de hand van den heer des huizes het op deze verblijdingen aangelegde bakerbestaan pleegt te komen vermoaien.

'n Pracht van 'n jongen!

De vader werd gefeliciteerd, hij werd naar voren, naar buiten gehaald. De winkel stroomde vol volk, dat hem bijna smoorde in geestdriftige omhelzingen. — Op dat oogenblik was de voorraad veilig.

Toen voerde de stroom hem, als hoofdpersoon, weer naar binnen, een geëerd man....

Ineens voelde mijnheer Davids het: hij was geen vreemde meer. Neen, van dit

oogenblik af was hij aangenomen. Hij had rang en stand in de familie verworven, hij had haar iets goeds toegebracht: hij was de Vader van den Zoon van Duifje....! En ieder wou hem iets vriendelijks zeggen....

Want men weet hoe het gaat; zegt iemand: Mijn vrouw heeft een kind gekregen, dan luidt het antwoord: ik feliciteer je; wat is 't? Is het dan een meisje, dat 's goed; maar is 't een jongen, dan klinkt het: ik feliciteer je nòg ereis!

Hier echter was wel driedubbele reden tot feliciteeren, want niet alleen was er een kind geboren en niet alleen was dat een jongen, maar bovendien had men zulk een moeilijke geboorte meegemaakt, dat de goede afloop daarvan alleen al een extra sjoelgang waard was, om niet te spreken van een extra felicitatie!

Ja, wel mocht men God danken! Want al was Costa Gomez nog met de kraamvrouw bezig, men zag het aan zijn ge-

zicht, men zag het aan háár gezicht, waar ondanks de oneindige vermoeidheid toch een flauwe glimlach over speelde: er was, met Gods hulp, geen levensgevaar meer te duchten, en men mocht weer 't beste hopen....

Hethuis, straks nog vol ramp en ellende, vulde zich met een zachte, steeds aanzwellende blijdschap, die als op een gefluister van stemmen werd voortgedragen.... Men viel elkander om den hals... Bekkie, die groote Bourbacki, smolt weg, de spanning eenmaal geweken, in een vloed van weldadige tranen, die zij mocht uitweenen aan de borst van haar trouwen Jitschok.... Ja, en Costa Gomez maakte zijn instrumenten schoon en deed zijn manchetten, zijn jas aan. Hij was weer op en top de heer, de levenslustige baas, ongevoelig en vroolijk en joviaal en hartelijk en kortaf en bruusk... Hij sloeg den jongen vader op den schouder, dat die kreunde....

En toen dachten ze dat Costa Gomez weg zou gaan. De jonge vader bedankte hem en wilde hem uitgeleide doen.... Jawel, maar Costa Gomez is ook maar een mensch! Hij wil net zoo goed zijn belooning hebben. Natuurlijk, hij zal zijn geld krijgen. Op den negenden dag, dan zal hij zijn visite maken. Hij zal niets zeggen, niets vragen, maar de jonge vader zal een envelop hebben klaarliggen.... Dat weet men, daarin is het honorarium, daar moeten zijn vrouw en kinderen van leven....! Maar hij, hijzelf....!

En Costa Gomez, in plaats van naar de deur, gaat resoluut op zijn patiënt af. Gekheid, hij moet haar toch dagzeggen.... Hij neemt haar hand.... „Nou.... God zegent je....” zegt hij zachtjes. Hij buigt zijn rooden, gezonden, grooten kop dicht over haar heen — zij trilt als een vogeltje — en dan.... dan drukt hij een stevigen, brutalen, hartelijken, vas-

ten zoen op haar mond.... Dat is Costa Gomez' loon....!

En de vrouwen in de kamer lachen, de mannen meesmuilen.... Ze weten het, dat is Costa Gomez' gewoonte, als hij een kraamvrouwtje geholpen heeft, en de kraamheer durft nooit wat te zeggen, die lacht als een boer die kiespijn heeft....

„Nou, meneer Davids, hoe vindt u het dat-ie daar zoo maar uw vrouw een zoen heeft gegeven?” vragen zij, als de dokter weg is.

„Nou, op 'n ouwen man ben ik niet jaloeersch, laat 'm gaan, 'n ouwe bok lust ook nog wel 'n groen blaadje....”

Maar Duifje ligt stil, verbaasd, verschrikt.... Ze kijkt schuw rond.... Måg dat wel, mag Costa Gomez haar zóó maar 'n zoen geven, is dat niet iets ergs, en waarom deed-ie dat....?”

En zij denkt dat het misschien is omdat zij zich zoo goed heeft gehouden.... Ja,

Costa Gomez is goed op haar, hij heeft haar willen prijzen met dien zoen.... En de verschrikkingen, die zij doorstaan heeft, trekken nogmaals haar geest voorbij.... Het is zeker wel erger dan wat anderen beleefd hebben....

En dat kan zij ook wel zien aan haar man, als die haar komt feliciteeren, want nog nooit heeft hij er zoo ontdaan en toch zoo blij, en zoo heelemaal uit zijn gewone doen gerukt uitgezien.... Het is of hij een ander gezicht heeft gekregen, een gezicht dat zij niet van hem kent.... En allemaal komen ze, als een reeks verschijningen volgen zij elkaar op, fluis-terend, op de teenen...., de moeder, de vader, de oome, de broers, de zusters, allemaal....

En daar.... daar is grootmoeder Hindele, triomfantelijk, heelemaal stralend en verteederd, met haar heldere witte muts met roode linten op, en zij brengt het traditioneele, dat zij met eigen handen

heeft willen klaarmaken en zelf willen geven, de kop-koffie-met-een-ei, die iedere kraamvrouw hoort te drinken, omdat het zoo versterkend is en goed voor 't zog.... Dit is háár moment. Zij mum-melt gebeden en zegent moeder en kind, en ieder voelt het met ontroering: ja, nu is het goed, nu de stammoeder haar zegen gegeven heeft....

Maar buiten de deur staat Zwaan, en is verlegen en durft niet binnenkomen, ook al omdat zij niet weet wat men hier hoort te zeggen. Zegt men „nog veel jaren”, of „ik feliciteer u”, of „verder geen leed”? Wie kan dat allemaal zoo precies onthouden?

En Bourbacki, die zulk een verlegenheid niet begrijpen kan, trekt haar naar binnen, en daar legt Zwaan al haar harde, vereelte werkhand in de zachte, teere, fijne van haar juffrouw....

„Nou,” zegt ze hartelijk, „je hebt goed

te keer gegaan, juffrouw! Je moet maar gauw weer beter worden!”

Dan moet ze het kindje zien, dat daar in den warmen doek 'n beetje ligt te bekomen, en zooals iedereen, die zooiets voor 't eerst ziet, is zij onder den indruk van de verbazingwekkende kleinheid ervan. „Hirrejessis wat 'n hoopie!” zegt ze verwonderd....

Maar de kraamvrouw voelt, onder haar flauw werkende gedachten, een licht ongeduld opstijgen. Wat kan haar dat alles per slot van rekening schelen....! Daar, daar, op den schoot van juffrouw Coronel, is het wat haar interesseert....! Zij kan het nauwelijks zien, zij kan nauwelijks haar hoofd dien kant opdraaien, maar zij vangt ieder woord, dat daarover geuit wordt, op en „sluit het in haar hart”.

Tante Rifke, na haar kommetjes en doeken om zich heen te hebben gegroe-

peerd, was eindelijk begonnen de eerste hand aan het kind te leggen. Vrouw als zij was, kon zij niet genoeg krijgen van wat daar zoo rustig, in zijn volle, heerlijke schoonheid, op haar schoot lag....

„Nou, juffrouw Davids, wat heb ik u gezegd, dat u 'n tweeling zou krijgen? Dit is net zoo goed, uit hem kennen d'r met gemak twee!”

De vrouwen, gretig, bogen zich over den jong-geborene. Inderdaad, hij was zoo lekker dik en vetjes als 't maar hoefde. Zijn ruggetje was van spek, zijn zachte, zienen nekje zuiver room. Zijn ongerepte rose fluweelen borstje welfde zich hoog, en zijn korte bovenarmpjes, aanbiddelijk in de zachte, weeke lijn hunner ronding, waren om te kussen zoo teeder door een lichtend fluisje dons, dat ze nog bedekte; de poppen-onderarmpjes, waaraan de belachelijk kleine vuistjes knuistten of zich naïef en hulpeloos uitspreidden in een vijftal

kleine vingertjes-als-bloemblaadjes, die nog nooit iets gedaan hadden en nog niet wisten waarvoor ze in de wereld waren, sprietten in onbeheerschte bewegingen rond.... Het duimpje, ongegrept en zuiver en geestig en eigenwijs, met zijn teekeningetje van een nageltje, leek een bespottelijk goed geslaagd probeerseltje van Onzen Lieven Heer, een onmogelijk klein dingetje van volmaakt-heid....

En zijn lijfje....! Nog ontsierde het koude, witte navelbandje de zachte, warme tint en vormen van zijn weelderig lichaampje niet, het buikje lag blank en vlak en rond als een vruchtbodem daar neer, en onderaan de liesplooien, die de korte, rose, mollige, stevige dijtes begrensd, vleide zich, heel miniatuur, het bevallig bloemsteeltje, neen het bloemtrosje, dat de lijnen van het geheel sierlijk afmaakte en vereenigde.... Dan waren er de kuiltjes in het knietje,

de onderbeentjes, nauwelijks gevormd, of de pottenbakker ze voorloopig maar zoo had gelaten, met een kneepje dat de plaats van den enkel aanduidde, en aan 't eind 'n paar onbeholpen opstaande voetjes, die nog geen weet van loopen hadden.... En onderaan de voetjes, als een rijtje ronde, rose, zachte, bolle pareltjes in aflopende grootte de teentjes, van boven lijkend op een dwaas stelletje garnaaltjes, met een speelgoed-groote-teentje voorop en een haast onzichtbaar kleine-teentje er achteraan.... De vrouwen lachten van genot en konden het knuffelen haast niet laten.... Bekkie, met kennis van zaken, betastte zorgvuldig zijn ribbetjes. „Hij zit goed in z'n vleesch,” zei ze. Hij trok een allerliefst vierkant mondje engaf, prompt, 'n huiltje. „'n Gebenscht ponem,”¹⁾ mompelde moeder Scheine, met een glans van

¹⁾ 'n Gezegend aangezicht.

blijdschap op haar eigen gelaat.

„En kijk ereis,” zei Clara, „hij heeft compleet een kuif!”

Maar juffrouw Coronel sprak hem aan.

„'n Aardige kuif heb je op je hoofd! Schaam je je niet, om zoo tegen Sjabbes bij de menschen aan te komen? Hoe gaat men niet eerst naar den barbier, om zich zijn haar te laten knippen?”

En eindelijk in haar kracht, ging zij met wellust aan haar werk. Zij trok hem — na hem eerst gereinigd te hebben — het flanelletje aan, en het hemdje, en het zachte gebreide borstrokje, en het chemisetje, de linnen luier van oogjesgoed, de flanellen luier (netjes met lichtblauw gefestonneerd en in den hoek van een monogram voorzien door Duifjes vaardige hand), en de moltonnen luier; en toen over alles heen den apenrok, en het ponnetje, en het schortje, en het slabbetje. En ieder stuk opnieuw lokte

weer een kreet van bewondering uit....
„zooals het hem stond!”

En Duifje l  g daar maar....!

Eindelijk, om zijn toilet te voltooien, werd het mooiste van de twee door haar met den pauwenstaart gebreide bakker-tjes op zijn hoofdje gezet. (Want dat weet men: een jongen hoort een gebreid puntmutsje te dragen, dat men een „bakkertje” heet; een meisje daarentegen een gewoon neteldoeksch mutsje met kantjes. Maar terwijl men toch al de gewoonte heeft om „van alles twee” in de luiermant klaar te leggen, opdat men niet verlegen zal staan als er tweelingen komen, legt men er van de mutsjes vier klaar: twee jongens- en twee meisjesmutsjes, die dienst kunnen doen als de tweelingen van hetzelfde geslacht zijn.)

Zoo was ons jongetje dan, kostelijk warm voor de vuurmand, tot een mooi,

stevig pak opgebakerd, met de lange koperen spelden van „Welkom, lieve kleine”, die juffrouw Clara eigenhandig op het lichtblauw satijnen, met kant omzoomde kussen had gestoken; je kon hem wel over 'n huis gooien, zei juffrouw Coronel vol trots, want ze verstond haar vak. Maar nu was eindelijk het oogenblik gekomen, om hem aan de moeder te vertoonen.

Met een breeden glimlach hief de baker den kleine van haar breeden schoot en begaf zich naar het bed, waar zij hem der jonge moeder voorhield.

„Nou, juffrouw Davids, wat zeg je nou van je zeun?”

Maar Duifje had wel wat anders te doen dan te antwoorden. Zij dronk het wezen van haar kind in, met heel de begeerte van haar hongerige ziel nam zij hem in zich op. Zij betastte hem met de oogen, zijn aardige donkere koppetje met de zwarte kiekertjes en de kuif

onder het witte mutsje, en zij dacht dat zij verzadigd zou zijn, als ze haar gezicht maar even tegen dat witte ponnetje aan mocht drukken, waar het ronde lijfje in was....

„Nou, geef 'm dan maar 'n zoentje,” zei de baker genadig.

Zijn wangetje was zacht en teer, en zijig als een bloemblaadje.

Maar reeds trok de baker het kind weer terug....

En Duifje lag daar maar....

....Eén zoentje; één kers, als je honger hebt in de volle mand....

Het kind is van mij! — dacht de kraamvrouw grimmig.

Maar het werd onherroepelijk van haar weggenomen en zorgvol neergelegd in de wieg, die, om den tocht, schuin in den hoek achter haar was geplaatst en die zij met geen mogelijkheid kon zien...

....En toen verdwenen langzamerhand de verschijningen uit de kamer: de ba-

ker, de moeder, de zuster.... en het werd stil, overweldigend, ongelooflijk stil.... Het werd zóó stil, dat Duifje vaag begon te voelen hoe vermoeid zij was, hoe grenzenloos vermoeid....

En zij had wel willen slapen, dacht zij, ze had wel kunnen slapen, als zij haar kindje maar bij zich had gehad.... De menschen hadden het weggezet, en het was in den hoek, schuin achter haar.... Door haar grenzenlooze vermoeidheid heen, door haar groote zwakte, begon dat verlangen naar haar kindje te pijnen.... En haar heele wezen, iedere vezel van haar lichaam, al haar denken richtte zich, als door een grooten magneet getrokken, naar dien hoek....

Het werkte in haar borsten, en het werkte in haar ziel....

En zij dacht dat zij zeker zou opstaan, en haar kindje halen en het bij zich ne-

men, als zij maar durfde, als het maar niet ondoenlijk was om haar zwakte, om de gevolgen, om het vertrouwen dat men in haar stelde....

Ja, dan zou zij haar kindje wel halen, zij zou opstaan en het uit zijn wiegje nemen en het bij zich leggen, dicht tegen zich aan, in het holletje van haar armen en haar lichaam, en er zou zulk een weldadige zoetheid, zulk een milde warmte van uitstralen, dat zij heelemaal bevredigd zou zijn, volkomen gelukzalig....

Ja, zijn kopje in haar armen, zijn lieve lijfje tegen haar aan; de ronding van zijn armpje, de adem van zijn mondje, de geur van zijn haartje....

....Heel, heel stil lag zij.... Ze dacht niet meer.... ze wist niet meer zoo best waar ze was, en hoe, en waarom ze zoo zweefde.... Maar zeker, het was waar: haar kindje lag bij haar, het lag in het holletje van haar armen en haar lichaam,

zoet en aanbiddelijk en lichtend, als met stralen, en — behalve een flauw en verdwijnend gevoel van iets hinderlijks daar in dien hoek — was zij gelukkig, volkomen, onzegbaar gelukkig.... Zij bestond niet meer: zij was niets dan een sfeer van geluk, om het kindje heen.... In den droom hadden moeder en kindje elkaar gevonden, de wreede scheiding was vernietigd....

Het was stil in de kamer, onhoorbaar ging hun beider adem....
Zelfs de klok tikte niet....

Binnen, ver, vaag, in het voorhuis, was het zachte geklikklak van lepels en vorken.... Fluisterend zat men aan tafel, zoo blij, zoo ontspannen, zoo moe.... Het „Chier-hamangelous”, het feestelijke, juichende dank-gezag-na-den-maaltijd durfde men niet luid-op zingen zooals anders, maar ieder zei het voor

zichzelf, en het weerklonk in de harten, als een vurig dankgebed tot den Heer van dood en leven....

Beneden, in de keuken, zat Zwaantje en viel bijna in slaap over haar breikous en haar schoteltje-met-fruit.... De kippen van mijnheer Parser pruttelden en sudderden in de soepepan, dat ze zoo week werden als boter....

Buiten was het donker geworden. De mannen met de hooge hoeden en de talith-zakken onder den arm, waren uit sjoel gekomen, waar de Sabbath was ingewijd. De kooplieden, die op hun besten handelsdag geen tijd hadden om zoo vroom te zijn (iedere minuut dat je nog verkoopen kon was er één), borgen de leeg-verkochte mandjes weg en zonden de karren op stal. Men wenschte elkander „goed-sjabbes” en feliciteerde

elkaar met den gezegenden afloop bij Davids.

In de huizen blonken de lichten van den Vrijdagavond, de witte tafellakens lagen uitgespreid, de geuren van het kostelijke eten stroomden je tegemoet en de helder-gewasschen kinderen, sommigen al met de nachtponnetjes aan, de knap-en-netjes uitziende vrouwen in het schoone jak of de stemmige, degelijke japon, wachtten den heer des huizes, den koning-van-den-avond, aan het eenvoudig of weelderig maal. De vaders zegenden hun kinderen, de moeders het gouden licht.... Dan gingen de luiken voor de ramen, de deuren dicht en de heilige Sabbathvrede, de Sabbathvreugde heerschte, dubbel-op dien avond, bij hoog en bij laag, bij rijk en bij arm....

In de stille, uitgestorven straat klonk alleen de kalme stap van den nacht-

wacht.... De sjabbes-goien¹⁾ spookten
haastig langs de huizen....

Hoog in de lucht voerden de wolken
hun zwijgend spel op van bevend, wisselend licht, en donkere, hartstochtelijk jagende gevaarten....

Dan, plotseling, in een uitstorting van jubelende klanken, en ook treurig en onsamenvhangend, in een lichten, droevigen mineurtoon, als het stamelend-extatische lied van een eenzamen verdwaasden reus, begon het van den toren, die daar als een donkere wachter stond, te zingen.... De klanken wervelden over de straat, zij vielen als de lila lichtglansen uit een kerkraam, als een handvol munten, rinkelend uitklinkend over de steenen....

¹⁾ De vrouwen, die vuur en lichten verzorgen, welke men op Sabbath niet aan mag raken.

Vrouw," zei dokter Costa Gomez, toen hij het Vrijdagavondmaal achter de knopen had — maar zijn vest had hij 'n beetje losgemaakt —, „vrouw, ik ben vanavond voor niemand te spreken. Ik wil niet gestoord worden...."

En hij drukte het bruin-fluweelen kep-peltje²⁾ vaster op zijn weelderige, peper-en-zout-kleurige lokken, schudde de zijden sluimerrol op, wikkelde zich in de zachte plooien van de groote, wollen plaid en strekte zijn zware lichaam welbehagelijk uit op de breede, oude, zwart-trijpen familie-canapé.

Zachtjes kwam het dienstmeisje, in haar zwart japonnetje, het witte tulle-mutsje op, de tafel afruimen en veegde met het koperen stoffer-en-blikje de kruimels van het blankedamastenkled. Het theewater in den koperen ketel

²⁾ „Käppelchen", kapje.

bracht zij binnen, plaatste het zilveren mandje met de balletjes en de chocolaadjes voor de vrouw des huizes, nam de schalen met fruit van het buffet, zette de kristallen schoteltjes neer en legde er de messen bij. Zij droeg het blad aan, met de fijne, Chineesche koppen, zorgde voor suiker in het suikervaaasje en keek of de kaarsen in de zilveren luchters, die op den schoorsteen stonden, alle wel goed brandden, of de lampen niet stoomden en de kachel geen kwaad kon.

Toen nam zij de koppen thee en de bordjes met lekkernijen, voor de keuken, in ontvangst, en verdween, de deur zacht achter zich sluitende....

De kinderen zetten zich om de tafel; de oudsten waren weldra verdiept in hun boeiende boeken. Maar de jongeren, na hun thee te hebben gebruikt, verveelden zich en daar men op den Vrijdagavond geen spelletjes mocht doen,

lagen zij al spoedig op den grond te ravotten....

„Kinderen,” zei mevrouw bezorgd, „wees jullie 'n beetje stil, ik geloof dat je vader aardig gesappeld heeft vandaag....”

Maar een geluid van onmiskkenbaren aard, dat van de canapé kwam, bewees haar, dat doctor Costa Gomez zich, voorloopig althans, buiten het bereik van alle stoornis bevond: hij snurkte als een os!

Aug. 1927.